

**ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΤΩΝ
ΑΓΙΩΝ ΔΕΚΑ ΚΑΙ ΤΡΙΩΝ ΟΣΙΟΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΑΝΤΑΡΑΣ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΜΑΧΑΙΡΑ

Β' ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΣ 2007

Αφιερύεται το παρόν βιβλίδιον

εις τον πνευματικόν μας Πατέρα

τον Μητροπολίτην Λεμεσού κ.κ. Αθανάσιον

τιμής, αγάπης και ευγνωμοσύνης ένεκεν.

**ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΔΕΚΑ ΚΑΙ ΤΡΙΩΝ
ΟΣΙΟΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΑΝΤΑΡΑΣ**

Απολυτίκιον. Ήχος γ'. Θείας πίστεως.

Θείας πίστεως ομολογία, εστηρίξατε την Εκκλησίαν, και της Κύπρου την γην
ηγιάσατε. Οσιομάρτυρες θείοι τρισκαίδεκα, Μονής Καντάρας τα άνθη τα εύοσμα. Και
νυν άφεςιν, δοθήναι Χριστώ πρεσβεύσατε, τοκς μέλπουσιν υμών την θείαν άθλησιν.

Κοντάκιον. Ήχος β'. Τα άνω ζητών.

Τω θείω φωτί, Πατέρες οι τρισκαίδεκα, τον νουν εαυτών, δί' αρετής
πτερώσαντες, εν Κύπρω ηνδραγάθησαν, ως της πίστεως στύλοι ακλόνητοι· δια τούτο
επάλθοις διπλοίς, θεόθεν λαμπρώς εμεγαλύνθησαν.

Μεγαλυνάριον.

Χαίρετε Πατέρες πανευκλείς, της Μονής Καντάρας, καλλωπίσματα ιερά·
χαίρετε της Κύπρου, οι φωτοφόροι λύχνοι, Ορθοδοξίας στύλοι οι αρραγέστατοι.

**ΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΔΕΚΑΤΡΙΩΝ,
ΔΥΟ ΜΑΧΑΙΡΙΩΤΩΝ ΟΣΙΟΜΑΡΤΥΡΩΝ,
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΚΑΙ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ**

Απολυτίκιον. Ἦχος α΄. Της ερήμου πολίτης.

Την ὀρθόδοξον πίστιν προ λατίνων κηρύξαντες, καὶ τὴν τῶν ἀζύμων νοθείαν, γραφικῶς ἀπελέγξαντες, πυρὶ προσωμλήσατε φρικτῶ, Γεράσιμε Γεννάδιε στερρῶς· ὁθεν Μάνδρα ἡ πανεύφημος Μαχαιρά, εὐφραίνεται κραυγάζουσα· δόξα τῷ ἐνισχύσαντι ὑμᾶς, δόξα τῷ στεφανώσαντι, καὶ θεῖους πρέσβεις πρὸς Αὐτόν, ὑμᾶς ἐμοὶ δωρήσαντι.

Κοντάκιον. Ἦχος δ΄. Ὁ υψωθείς.

Συσταυρωθέντες τῷ Κυρίῳ ἀσκήσει, ἐν Μαχαιρά τῇ θεῇ Μάνδρᾳ Πατέρες, Γεράσιμε Γεννάδιε ἠθλήσατε στερρῶς, πλάνην ἀπελέγξαντες τῶν δυσθέων λατίνων, καὶ ὁμολογήσαντες τὴν ὀρθόδοξον πίστιν· διο στεφθέντες νυν ἐν οὐρανοῖς, αἰεὶ ἀπείσθε, ἡμῖν θεῖον ἔλεος.

Μεγαλυνάριον.

Ἄραντες ἐπ' ὤμων γλυκύν σταυρόν, Μαχαιρά ἐν Μάνδρᾳ, καὶ ἐλέγξαντες γραφικῶς, πλάνην τῶν ἀζύμων, ἠθλήσατε γενναίως, συν θεῷ Γερασίμῳ, μάκαρ Γεννάδιε.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Β΄ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Υπὸ τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Λεμεσοῦ

κ. κ. Ἀθανασίου.

Με ἰδιαίτερη συγκίνηση καὶ αἰσθήματα χαρὰς προσφέρουμε στο φιλάγιο ἀναγνωστικὸ κοινὸ τὸν ἀνά χεῖρας βίον τῶν δεκατρίων Οσιομαρτύρων, καὶ με αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης προλογίζω τὸν παρόντα βίον. Καὶ τοῦτο καθ' ὅτι οἱ δεκατρεῖς αὐτοὶ Οσιομάρτυρες, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὅταν ἐπέστρεψα στὴν πατρίδα μου γιὰ νὰ ἀναλάβω τὴν διακονία στὴν ὁποία με προσκάλεσε ὁ Θεός, ἦταν προστάτες μου καὶ πρότυπα στὴν ὁδὸ τῆς διακονίας μου πρὸς τὸν Θεόν.

Έτσι και οι πατέρες της Ιεράς Μονής Μαχαιρά, θέλοντας ταπεινά να τιμήσουν τους Αγίους Οσιομάρτυρές μας, τους δύο Μαχαριώτες και τους ένδεκα Κανταριώτες, τον όμιλο των δεκατριών οσιοάθλων Αγίων της Εκκλησίας μας, των οποίων η μνήμη τιμάται την 19^η Μαΐου, προβαίνουν στην έκδοσιν αυτήν του αθλητικού τους βίου, παραθέτοντας, εκτός από το μεταφρασμένο κείμενο, και το αρχαίο παραπλεύρως.

Παρακαλούμε τους Αγίους όπως αποδεκτούν το μικρό αυτό πόνημα, την ελάχιστη αυτή προσφορά προς αυτούς, και να το ευλογήσουν, ώστε, τόσο οι πατέρες που το επιμελήθηκαν όσο και οι πνευματικοί μας αδελφοί που το διαβάζουν, να συγκινηθούμε και να φιλοτιμηθούμε να μιμηθούμε τους Αγίους αυτούς Πατέρες μας στον ένθεο ζήλο υπέρ της πίστεώς μας που μας παραδόθηκε από τον Κύριό μας Ιησού Χριστό, και στην ένθερμη αγάπη προς Αυτόν.

Στους δύσκολους καιρούς που ζούμε, όπου οι προκλήσεις ως σειρήνες προσπαθούν να μας εξοστρακίσουν από την πορεία μας προς τον Χριστόν και οι βαρβαρικές επιδρομές των αιρετικών απειλούν να μας χωρίσουν απ' Αυτόν, οι Οσιομάρτυρες Πατέρες μας στέκονται μπροστά μας ως φάρος φωτεινός που μας δείχνει τον δρόμο, τόσο τον ασκητικό ενάντια στις προκλήσεις, όσο και τον μαρτυρικό – ομολογιακό ενάντια στις αρέσεις. Παράδειγμα λαμπρό για την γενεά μας και για κάθε γενεά Ελλήνων Ορθοδόξων Χριστιανών, σκιαγραφείται ο βίος και το μαρτύριο των Αγίων μας, το οποίο κρατάτε στα χέρια σας. Μελετήστε το και ευχόμεστε ο πανάγαθος Θεός, δια πρεσβειών των Αγίων ενδόξων Οσιομαρτύρων Γερασίμου και Γενναδίου των Μαχαριωτών και πάντων των δεκατριών Οσιομαρτύρων της Καντάρας, να σας ενισχύει στον καθημερινό σας αγώνα προς τον αγιασμό και την εν Χριστώ τελείωσιν.

Μετ' ευχών εγκαρδίων

Ο Λεμεσού Αθανάσιος.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Α' ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Του μακαριστού Ηγουμένου της Ιεράς Μονής Μαχαιρά

Αρχιμανδρίτου Αρσενίου.

Οι δεκατρείς Οσιομάρτυρες της Μονής της Παναγίας Κανταριωτίσσης, είναι μεγάλοι άγιοι της Εκκλησίας της Κύπρου, αφού διέπρεψαν και στην μοναχική ζωή φτάνοντας σε μεγάλα πνευματικά μέτρα, αλλά και την ζωή τους θυσίασαν υπέρ της ορθοδόξου πίστεως. Αυτό όμως που καθιστά το μαρτύριό τους ακόμη πιο σημαντικό για την Κύπρο, είναι το ότι συνέβηκε σε μια εποχή εξαιρετικά δύσκολη, όπου οι λατίνοι κατακτητές της με αφόρητες πιέσεις, διωγμούς, βαριές φορολογίες κ.α. μέτρα, επεδίωκαν τον εκλατνισμό του νησιού και την υποταγή του στον Πάπα.

Σ' εκείνους τους δύστηνους καιρούς, η ομολογία και το μαρτύριο των δεκατριών αυτών μοναχών, έδωσε κουράγιο και τόνωσε το ηθικό του υπόδουλου λαού, αφού στην ουσία ήταν μια νίκη της ορθοδοξίας και ταπεινωτική ήττα των λατίνων. Σ' όλα τα τρία χρόνια της φυλακισέως τους κάτω από απάνθρωπες συνθήκες, οι ορθόδοξοι κάτοικοι της νήσου στάθηκαν στο πλευρό τους ενισχύοντάς τους, κυρίως όμως παίρνοντας οι ίδιοι την ευλογία των αγίων αυτών ανδρών. Αμέσως δε μετά την τελειώσή τους, στην συνείδηση του λαού ήταν ήδη άγιοι της Εκκλησίας μας.

Ας σημειωθεί δε ότι όχι μόνο την Κύπρο συγκλόνισε το γεγονός αυτό, αλλά και ολόκληρη την ορθοδοξία. Χαρακτηριστικά είναι τα όσα γράφει διαμαρτυρούμενος ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός Β' προς τον Πάπα Γρηγόριο Θ': «η Κύπρος η περικώνυμος νήσος, νέους μάρτυρας θεασαμένη και στρατιώτας Χριστού, οι πρότερον δί' ύδατος της κατανύξεως και τοις ιδρώσι λουσάμενοι τοις εκ των ασκητικών του σώματος πόνων επί χρόνους μακροίς, το τελευταίον διήλθον δια πυρός και ύδατος».

Ενώ όμως η ζωή και το μαρτύριο των αγίων αυτών υπήρξαν τόσο σημαντικά, στο πέρασμα των αιώνων παρέμεναν άγνωστοι σχεδόν, ενώ η μνήμη τους ετιμάτο μόνο στο μοναστήρι της Παναγίας της Καντάρα μέχρι και την τουρκική εισβολή, οπότε έπαυσε και εκεί ο εορτασμός τους. Το γεγονός ότι παρέμεναν άγνωστοι δεν είναι παράδοξο, αν λάβουμε υπ' όψιν ότι για πολλούς αιώνες μετά τον θάνατό τους, η Κύπρος τελούσε υπό την κυριαρχία των δυτικών και της παπικής Εκκλησίας. Έτσι δεν ήταν δυνατή ούτε η επίσημη ανακήρυξή τους σε αγίους, ούτε η πραγματοποίηση πανηγυρικών εορτασμών στην μνήμη τους. Παρ' όλα αυτά, κατά την άποψη μερικών ερευνητών, στον τόπο του μαρτυρίου τους στην κοίτη του Πεδιαιού ποταμού, πιθανότατα στην περιοχή Άγιοι Ομολογητές, ο λαός μη μπορώντας να τιμήσει φανερά τη μνήμη τους, έδωσε το όνομα αυτό. Με την πάροδο του χρόνου όμως και

τις πιέσεις των κατακτητών, λησμονήθηκαν οι οσιομάρτυρες της Καντάρας και καθιερώθηκε η μνήμη των αγίων ομολογητών Γουρία, Σαμωνά και Αβίβου.

Όπως κι αν έχουν τα πράγματα, οι άγιοι αυτοί πρέπει να πάρουν την θέση που τους αρμόζει στην Εκκλησία της Κύπρου. Ήδη έχει γραφεί ακολουθία τους και έχουν καταχωρηθεί στο κυπριακό αγιολόγιο. Παραμένει να γίνουν γνωστοί και στους πιστούς. Γί αυτό και η Μονή μας, έχοντας άμεση σχέση μ' αυτούς, καθώς οι άγιοι Γεράσιμος και Γεννάδιος ήταν Μαχαιριώτες μοναχοί, αλλά και μερικοί από τους υπολοίπους έμεναν για κάποιο διάστημα στο μοναστήρι μας, ανέλαβε το έργο της μετάφρασης και έκδοσης του βίου τους.

Το αρχαίο κείμενο του βίου και του μαρτυρίου τους παραλήφθηκαν από το δημοσίευμα του κ. Θεοδώρου Παπαδοπούλλου, Δευθυντού του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, στον αναμνηστικό τόμο επί τη 5οετηρίδι του περιοδικού «Απόστολος Βαρνάβας» (Λευκωσία 1975), υπό τον τίτλο «Μαρτύριον Κυπρίων».

Το πρωτότυπο κείμενο προέρχεται από τον Παρισινό κώδικα 1335. Η παρούσα έκδοση αποτελεί ακριβή μετάφραση αυτού.

Η μνήμη των δεκατριών Οσιομαρτύρων της Καντάρας εορτάζεται στις 19 Μαΐου, ημέρα του μαρτυρίου τους. Η χάρις των αγίων ας σκεπάζει και προστατεύει όλους μας. Αμήν.

ΜΑΡΤΥΡΙΟ
ΤΩΝ ΔΕΚΑΤΡΙΩΝ ΟΣΙΟΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΑΝΤΑΡΑΣ

**Διήγησις των αγίων τριών και δέκα οσίων πατέρων των δια πυρός
τελειωθέντων παρά των λατίνων εν τη νήσω Κύπρω εν τω ρηψλθ' έτει.¹**

Ει και την παιδείαν άμοιρος και αμέτοχος εγώ ο τάλας και την γνώσιν αμύητος και τον λόγον αμαθής και του λέγειν ανάξιος, αλλά θαρρώ εις την του παναγάθου φιλανθρώπου ημών αγαθότητα και πολλήν ούσαν και ανείκαστον και μέτρω ουχ υποβαλλομένην, εύελπίς εμί και πρόθυμος του λέγειν τα των αγιωτάτων οσίων ανδρών διηγήματα. Άλλ' άρτι παρακαλώ, αρξαμένου του διηγήματος, πιστώσ τας ακοάς υφαπλώσαντες τον λόγον εισδεξώμεθα.

Έχει δε ωδέ πως' και τα μεν ονόματα των οσίων πατέρων ημών και ομολογητών εισί ταύτα: Ιωάννης, Κόνων, Ιερεμίας, Μάρκος, Κύριλλος, Θεόκτιστος και Βαρνάβας, οι δύο αυτάδελφοι, Μάξιμος και Θεόγνωστος, Ιωσήφ, Γεννάδιος, Γεράσιμος, Γερμανός, οι πάντες ούτοι μιας ποιμένης του αληθινού Χριστού ποιμένος άκακα πρόβατα. Οι δε τούτων έξαρχοι και καθηγηταί υπήρχον οι άνωθεν προμνημονευθέντες, Ιωάννης φημί, ο του βαπτιστού Ιωάννου τας τρίβοκ επόμενος, και Κόνων, ο τον ζηλωτήν Ηλίαν τοις τρόποις μιμούμενος' οι και υπήρχον εκ του Καλού Όρους, εν τίνι των εκείσε μοναστηρίων ασκούμενοι, κοινή τη γνώμη κοινά φρονούντες, κοινά μελετώντες, ως και περί της αληθούς πίστεως μέχρις αίματος εαυτούς εκδούναι.

Καταλιπόντες ουν το θαυμαστόν τούτο Καλόν Όρος έφθασαν εις την καθ' ημάς νήσον Κύπρον και εν τη θαυμασία μονή της υπεραγίας Θεοτόκου τη επικεκλημένη του Μαχαρά ανελθόντες, εις το ησυχαστήριον της αυτής μονής εαυτούς εγκλείσαντες, καλώς τον ασκητικόν δρόμον διήνυον έχοντες μεθ' εαυτών και

το της υπακοής τέκνον και μαθητήν αὐτῶν τον μοναχόν Ματθαῖον, ον και δια του αγγελικού σχήματος ὕστερον Μάρκον μοναχόν μετωνόμασαν. Εν ταύτῃ ουν τη θαυμασία μονή καλῶς τον της ησυχίας κανόνα εκτελούντες και πάσι τοις ἐκεῖσε μονάζουσι τύπος και υπογραμμὸς γενόμενοι, εις πάσαν, ως εἰπεῖν, την γην ἐξήλθεν ο φθόγγος των κατορθωμάτων αὐτῶν.

Εν τούτοις τοις καλοῖς ἔργοις και κατορθώμασιν ὄντας τους οσίους πατέρας ἡμῶν, της φήμης αὐτῶν ακηκοῶς ο θαυμαστός Θεόδωρος, καταλιπὼν και αὐτὸς πατρίδα, γένος, ὑπαρξιν και τη μητρί αὐτοῦ συνταξάμενος και την αὐτῆς ευχήν καθάπερ θώρακα περιβαλλόμενος, κατέλαβε και οὗτος το ευαγές τούτο μοναστήριον και τοις οσίοις τούτοις πατράσιν εντυχὼν ἅπαντα τα κατ' αὐτὸν αὐτοῖς ἀπεκάλυψε και το ὅπως πόθον ἔχει ἔμπυρον του γενέσθαι μοναχός και αὐτοῖς συνεῖναι τον ἅπαντα χρόνον της ζωῆς αὐτοῦ. Οἱ δε, θείῳ κινούμενοι πνεύματι, ἐδέξαντο ασμένως, ου μέντοι ἀπέκειραν αὐτόν.

Ἡμερῶν δε διελθουσῶν οὐκ ὀλίγων, εἰσάντες τούτο το μοναστήριον της υπεραγίας Θεοτόκου του Μαχαιρά και τον καθηγούμενον της αὐτῆς μονῆς Ἰωακείμ ασπασάμενοι και ἅπαντας τους ἀδελφούς, ἐξήεσαν, του Θεοῦ, ως οἶμαι, οδηγούντος προς την της ἀθλήσεως οδόν. Περινοστούντες τοῖνυν ὥδε κακεῖσε και ζητούντες τόπον ησυχίας ἀπῆλθον εις την σεβασμίαν μονήν του Κουτζουβένδη, ους και ἰδόντες οἱ ἐκεῖσε μονάζοντες πατέρες και ἀδελφοὶ ἄσμενοι αὐτοὺς υπεδέξαντο. Ἰδόντες ουν τον τόπον και μη εις το ησυχάσαι ἐπιήδειον ευρόντες ἀνεχώρησαν των ἐκεῖσε, ἐρωτήσῃ δε την ἐρώτησιν ποιούμενοι κατέλαβον το ευαγές μοναστήριον της υπεραγίας Θεοτόκου της Κανταρωτίσσης, το πλησίον του κάστρου Καντάρης. Και τούτο ἰδόντες ἐπιήδειον ον προς το ησυχάσαι ἐκεῖσε προσέβαλον, του Θεοῦ, ως οἶμαι, τούτο οικονομήσαντος, ἔχοντες μεθ' εαυτῶν και τον προεχθέντα Θεόδωρον, ον και εις ὕστερον ἀποκείραντες Θωμάν μετωνόμασαν.

Ο δε τούτου ἀδελφός Βασίλειος, το ευθαλές βλάστημα, ο θεῖος πρέμνος, συνήν τη μητρί αὐτοῦ εις τινά γυναικείαν μονήν εν τη Λευκωσία της υπεράγνου Θεομήτορος, την ἐπονομαζομένην Μεγάλῃν Μονήν, θρηνῶν ἅμα και οδυρόμενος την του καλοῦ ἀδελφοῦ στέρησιν, εν πάσῃ τε και ὥρα και ἡμέρα τούτο εργαζόμενος και μη παύόμενος και εν νυκτί τα ὅμοια λούων την κλῖνῃν τοις δάκρυσιν, προς τον εὐσπλαγχνον και ευσυμπάθητον Θεόν και Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ἔλεγε· «Κύριε ο Θεός ἡμῶν, ο δια σπλάγχνα ἐλέους κατελθὼν ἐπὶ γῆς και σαρκωθείς ἀσπόρως εκ της ἀχράντου σου Μητρός και ἀειπαρθένου Θεοτόκου Μαρίας· ο ἐπὶ

οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν,² αὐτὸς οὖν, δέσποτα, ἐπάκουσον καμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου καὶ καταξίωσόν με συγκαταριθμηθῆναι τοῖς ἁγίοις σου δούλοις τούτοις, τοῖς ὑπὲρ σου ἀγωνιζομένοις κατὰ τὸ παρὸν καὶ τὸν τελευταῖον κίνδυνον προσδοκῶσι πείσεσθαι ὅτι εὐλογητὸς εἰ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν». Ὁ δὲ εὐσπλαγχνος καὶ πανοικτίρμων Θεὸς, ὁ ἐκ κοιλίας μητρός τοὺς αὐτοῦ δούλους γινώσκων, ζήλω θεῷ πυρώσας τὸν αὐτοῦ δούλον Βασίλειον, καταλαμβάνει καὶ αὐτὸς πάντα τὰ τοῦ βίου τερπνὰ καὶ τὴν εὐλογημένην αὐτοῦ μητέρα καὶ συνταξάμενος αὐτὴ καὶ εὐχῆς ταύτης, ὡς ἐζήτησεν, ἀπολαβὼν, καταλαμβάνει καὶ αὐτὸς τὸ μοναστήριον, ἐν ᾧ οἱ ἅγιοι οὗτοι πατέρες ἦσαν, εὐλογῶν καὶ δοξάζων Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ προσπεσὼν τοῖς ποσὶ τούτων, ἡντιβόλει ἐκζητῶν τοῦ ποθομένου τυχεῖν. Οἱ δὲ, τὸ ἐνθεὸν τοῦ ἀνδρός ἰδόντες καὶ διάπυρον, ἀπέκειραν τούτον μετονομάσαντες Βαρλαάμ. Ἦν δὲ υποταπτόμενος αὐτοῖς καὶ πᾶσαν διακονίαν ἀγογγύστως τε καὶ ἀόκνως εκπληρῶν καὶ ταπενὸς τοῖς πᾶσιν ἐγνωρίζετο ἀληθῶς, τὴν ἀκακίαν τῆς γνώμης καταλαμβάνόμενος.

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ μονῇ ὄντων τῶν οσίων πατέρων καὶ καλῶς τὸν τῆς ἡσυχίας δρόμον διανυόντων, οὐ μόνον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ καὶ χώρᾳ ἐξήλθεν ἡ φήμη αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πέρας πόλεις τε καὶ χώρας. Δια τοιούτου καὶ Κλήμης, ὁ τοῦ Παγκάλου ἐπονομαζόμενος, ἱερεὺς ὢν καὶ αὐτὸς, ὡς εἰπεῖν, ἐξ αὐτῶν τῶν μητρικῶν ἀγκαλῶν τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἐντεθραμμένος, μαθὼν τὴν τῶν οσίων πατέρων τούτων ἄγαν ἐγκράτειαν καὶ τὴν ὑπάγγελον ἐπίσης αὐτῶν πολιτείαν, ἔσπευσε πρὸς αὐτοὺς ἀφικέσθαι. Γνωρίζει τούτῳ τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς, ἐν ἣ παιδιόθεν ἐμόνασε καὶ ἅπασιν τοῖς ἐκεῖσε ἀδελφοῖς καὶ ἀσπασάμενος τούτους καὶ λαβὼν παρ' αὐτῶν εὐχὴν καταλαμβάνει καὶ αὐτὸς τὸ μοναστήριον, εἰς ᾧ ὁ Θεὸς ἅπαντας οικονομικῶς συνήθροισε καὶ βαλὼν τὴν συνήθη τοῖς μοναχοῖς μετάνοιαν καὶ ἀπὸ τῆς εὐχῆς ἔμενε καὶ αὐτὸς εἰς τούτῳ τῷ μοναστήριον.

Ἀλλὰ καὶ Ἰερεμίας τις ἀπὸ τοῦ Καλοῦ Ὁρους, τὸν ἡσυχον καὶ αὐτὸς καὶ θεάρεστον μετερχόμενος βίον, μαθὼν τὰ περὶ τῶν τοιούτων καὶ ἀγιωτάτων ἀνδρῶν τῆς ἀσκήσεως καλὰ ἔργα, εἰσάσας τὴν μονὴν ἐν ἣ διήγε φθάνει καὶ οὗτος πρὸς τοὺς οσιωτάτους πατέρας τούσδε καὶ τοῖς αὐτῶν προσπίπτων ποσὶ μετὰ δακρύων ἔλεγεν ὅτι «εὐχαριστῶ τῷ ἀγαθῷ καὶ πανοικτίρμονι Θεῷ, ὅτι με τῆς καλῆς ταύτης συναυλίας συνήγαγε καὶ ἡξίωσε μεθ' ὑμῶν ἀποθανοῦμαι, τίμιοι καὶ ἅγιοι πατέρες», ἐφθέγγετο ζεοῦσιν τὴν καρδίαν. Οἱ δὲ κείμενοι ὄντα καὶ τοιαῦτα λέγοντα ἐγείραντες ἐκ τῆς γῆς καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν οἱ γέροντες, ἔμενε καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν εἰς τὸδε τὸ μοναστήριον, συνεργοὺς ἐυρών τοῦ καλοῦ ἔργου τῆς ἀσκήσεως, ἧς ἡμεῖς οὐδέ

γάρ ην τον δακτύλιον μη τους τύπους της σφραγίδος τω κηρώ μεταδούναι. Ὅθεν και οὗτος την στάσιν αὐτῶν και καρτερίαν της προσευχῆς και πάσαν σκληραγωγίαν και εγκράτειαν βλέπων και εκτυπούμενος, τοις ομοίοις και οὗτος εχρήτο.

Τούτων οὕτως εχόντων και της αὐτῶν φήμης διαλαμπούσης Μιχαήλ και Θεόδωρος οι αὐτάδελφοι, ἀπὸ του Καλοῦ Ὁρους και οὗτοι ὄντες, τον τρόπον χρηστοί, τον βίον σώφρονες, τον νουν ευφρονέστατοι και περικαλλέστατοι, εν τη καθ' ἡμᾶς νήσω φανέντες και τοις οσίοις πατράσι τούτοις γνωστοί ὄντες την καλήν ἀμίλλαν και οὗτοι ἀμιλλώνται· και πάντα τα του κόσμου ως μάταια λογισάμενοι, ἀφέντες πλούτον, γένος, ὑπαρξιν, ἀμα τω μαθητῇ αὐτῶν Ἰωάννη και προσμοναρίω ὄντι και πρεσβυτέρω της μονῆς της υπεραγίας Θεοτόκου της Παλλουρικωτίσσης εκ τὸδε το μοναστήριον ἐφθασαν, ψάλλοντες συμφώνως και οὗτοι το του Δαυῖδ, ως επιποθεὶ ἡ ἐλάφος ἐπὶ τας πηγὰς των υδάτων, οὕτως επιποθεὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν προς σε ο Θεός.³ Οὐς και ἰδόντες οι ὅσοι πατέρες ἡμῶν ἠγαλλιάσαντο λέγοντες· δόξα τω οὕτως ευδοκήσαντι Θεῷ ἡμῶν και πάντα προς το συμφέρον οικονομοῦντι και εκ ἐνότητα πάντας ἡμᾶς ἀγαγόντι, ὅτι αὐτῷ πρέπει αἰνεσις. Και ευχαριστήσαντες και τον εν Χριστῷ ἀσπασμόν ἀλλήλοις ἀπονείμαντες οι γέροντες ἔμειναν και οὗτοι εκ ἐκεῖνο το μοναστήριον, εκ ο ο Θεός οικονομικῶς πάντας ἐκεῖσε συνήγαγεν. Οι δε ὅσοι πατέρες ἡμῶν, τη χάριτι του παναγίου Πνεύματος και τούτους ἀποκείραντες, τον μεν πανθαύμαστον Μιχαήλ μετωνόμασαν Μακάριον, τον αὐτάδελφον τούτου Θεόδωρον Θεοδώρητον, τον δε μαθητὴν αὐτῶν Ἰωάννην Ἰλαρίωνα.

Ἦσαν δε πάντες οὗτοι, ως προέφημεν, εκ τὸδε το μοναστήριον, συνήν δε τούτοις και ο καλὸς Γερόντιος μοναχός, καλῶς ταις χρείαις των οσίων τούτων ἀνδρῶν διηνεκῶς ἐξυπηρετῶν μέχρι και του ἀρίστου ἀγώνος. Και ἡν ἰδεῖν γέροντας πράξει και θεωρία ἐκλάμποντας, τω πνεύματι ζέοντας και τω Κυρίῳ δουλεύοντας⁴· ψαλμῶδια γάρ ἡν αυτοῖς ἀκατάπαυστος και στάσις παννύχιος, εν χερσὶν αἰεὶ το εργόχειρον και οι ψαλμοὶ ἐπὶ στόματος· λόγος γάρ ἀργός παρ' ἐκεῖνος ου μεμελέτητο, ου προσόδους ἐτῶν ἀριθμοῦμενοι και ἐναποτιθέμενοι· ου μόχθους της ζωῆς αὐτῶν ἐφευρίσκοντες και μηχανώμενοι κα μεριμνῶντες προς το μη τη στερήσει τούτων εκ αὐριον ἐπιζητεῖν, ἀλλὰ πιστεύοντες τω ἀψευδεὶ στόματι του Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, το μη μεριμνᾶν, τη αὐταρκεῖα συζῶντες κα ὅσον το εν ὀλίγαις τισὶ μεμεριμνημένον, το παν εκ Θεὸν ἀνατιθέμενοι· εν δε ἡν τούτοις ἀπασι το σπουδαζόμενον, νεκρωθῆναι τω σώματι, ως ἀπαξ τω κόσμῳ ἀποθανόντες κα μη υπάρχοντες και συν Χριστῷ εἶναι και ονομάζεσθαι. Και οὕτως ἡν παρ' αυτοῖς τα μελετώμενα και καλῶς ἐφυλάττετο.

Επεὶ δε οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὁρους κειμένη, οὐδὲ ὑπὸ το μῶδιον κρύπτεσθαι τον λύχνον, οὐδὲ τούτων τα καλά ἔργα ελάνθανε περιαδόμενα, ἀλλὰ μάλλον εἰσέτι ἡ καλή φήμη τούτων υπερεκτείνετο, οὐ μόνον ὁ εἰς τους της καθ' ἡμᾶς γενεάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τους λατίνους. Ο δε μισόκαλος καὶ αἰὲ βασκαίνων του γένους ἡμῶν, μὴ φέρων ὁρὰν εαυτὸν πατούμενον ὑπὸ τοιούτων αγίων ανδρῶν, ἤγειρέ τινα ζηλωτὴν κακίας καὶ ὄργανον, Ανδρέαν ὀνόματι, τῷ γένει λατίνον, ὃν οἱ του γένους ἐκώθασι καλεῖν Κήρυκα. Τούτον ὁ διάβολος ζήλου κακίας ἐμπλήσας, καθάπερ τον Σίμωνα μάγον κατὰ των κορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου φημί, ζέοντα τῷ φθόνῳ καὶ τῷ θυμῷ καὶ ἓνα των αὐτοῦ ὁμοφρόνων καὶ ὁμοτρόπων ὄντα λαβὼν, τούνομα Ἡλιέρμον, ἀνεισιν εἰς τὸ ὄρος της Καντάρας. Καὶ εἰς ὁ ἦσαν οἱ ἅγιοι οὗτοι μοναστήριον καταλαβόντες, εἰσῆλθον ἐντὸς του ναοῦ καὶ ἐκάθισαν ἀμφοτέροι καὶ προσαγορεύσαντες τούτους την προσήκουσαν τιμὴν καὶ αὐτοὶ προς αὐτοὺς ἀπέδωκαν. Ο δε Ανδρέας την αλωπεκὴν υποδὺς ἔφησε προς αὐτοὺς· «πόθεν καὶ πότε καὶ ποῶ τρόπῳ εἰς τούτο τὸ μοναστήριον κατοικήσατε;» ἔφησαν δε οὗτοι· «το μὲν πόθεν ἐσμέν, οὐκ ἀναγκαῖον ἡμῖν λέγειν· ὠφελείας δε χάριν ἐνταῦθα ἐληλύθαμεν καὶ της ὀρθοδόξου πίστεως ὑπάρχονμεν συμμήσται καὶ ὑπασπισταί». Κακείνος ἤρξατο ἐρωτᾶν αὐτοὺς ἐκ τε του αγίου ευαγγελίου καὶ του ἀποστόλου· οἱ δε πάντα καλῶς ἐσαφήνισαν. Ο δε ἀκούσας αὐτῶν, ὅτι πάντα σοφῶς ἡρμήνευσαν, λέγει αὐτοῖς· «πῶς δε τας ἱεράς μυσταγωγίας ἐκτελεῖτε;» οἱ δε ἀντέφησαν· «καθὼς παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ κήρυκες του Θεοῦ λόγου καὶ μετ' αὐτοὺς αἱ ἅγιοι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι των αγίων καὶ θεοφόρων πατέρων, ἄρτον ἐνζυμον, καθὼς καὶ ὁ του Θεοῦ πατὴρ Λόγος ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ λαβὼν ἄρτον καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς αγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις ἐπὶ τῶν· λάβετε φάγετε, τούτῳ μού ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλῶμενον εἰς ἀφεσιν ἁμαρτιῶν»⁵ οὕτως πιστεύομεν καὶ οὕτως ὁμολογούμεν· ὁ καὶ παρελάβομεν, τούτο καὶ εἰς ὑπόμνησιν ἄγομεν· καὶ ἄρτον ἐνζυμον ὀφείλομεν πάντες οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἱερουργεῖν». Ο δε λέγει προς αὐτοὺς· «περὶ ἡμῶν δε των λατίνων, των την ἱεράν μυσταγωγίαν ἐκτελούντων του ἀζύμου, τι φάτε ὑμεῖς;» Οἱ δε σταθερῶς τῷ φρονήματι καὶ γενναῖα τὴν γνώμη ἀνταπεκρίναντο· «ὡς καὶ προλαβόντες εἶπομέν σοι, τὸ αὐτὸ καὶ νυν λέγομεν· ὅτι ὁ του Θεοῦ Λόγον ὁ ζῶν καὶ αἰὲς ὢν, ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ λαβὼν ἄρτον ἐνζυμον, ἐμπυχον, τέλειον, ἅγιον, ὡς μὴ ευρεθέντος τῷ τότε ἀζύμου, τούτο ποιεῖτε εἰς την ἐμὴν ἀνάμνησιν,⁶ ἔφησε, τούτέστι τὸ ἐνζυμον. Καὶ ἡμεῖς οὕτως κρατούμεν καὶ πιστεύομεν. Περὶ δε του ὑμετέρου λατνικοῦ φρονήματος καὶ του ἀζύμου, περὶ οὗ ποιεῖς την ἐρώτησιν, οὐ γινώσκομεν, οὔτε παρὰ των του Χριστοῦ κηρύκων, οὔτε παρὰ των οἰκουμενικῶν καὶ αγίων συνόδων τούτο παρελάβομεν. Δια τούτο καὶ οἱ του

αζύμου τελεταί ως μη ειδότες τούτο προσφέρουσι και της αληθείας εκπίπτουσι, κακώς νοούντες και παρεκφράζοντες, μη τας Γραφάς εξετάζοντες και τούτων το αληθές εκλέγοντες. Ει δε και τας Γραφαίς ου πιστεύετε, αλλά αγνωσίαν ημάς κατακρίνετε, ως το αληθές μη συνωρώντας, το πυρ αμφοτέρους δοκιμάσει. Και ει θέλετε εκλέξασθε εξ υμών οίον οίδατε και ον έχετε δόκιμον εν ταύτη δη τη συγκρίσει, και ημείς πάλιν το αυτό ποιήσαντες έκκριπον εκ των ημετέρων, ον επιστάμεθα· λαβέτω μερίδα εκ του αζύμου, ου προσφέρετε, ανά χείρας ο υφ' υμών εκλεχθείς, ομοίως και ο ημέτερος μερίδα ένζυμον εκ του θυομένου άρτου· και του πυρός απομένου και λαύρως καίοντος, εν αυτώ αμφοτέροι εισελθέτωσαν· και οίος εκ τούτων αλώβητος διατηρηθήσεται και αβλαβής εξέλθη, ούτος έχει το μεζον και τούτω πάντες εξακολουθήσωμεν». Και ταύτα μεν έλεγον οι τρισμακάριοι και θείοι πατέρες, ουκ όγκω επάρσεως διακένω φυσιούμενοι, αλλά θείω ζήλω τω μεγάλω καν τούτω Ηλιού ως και εν τοις άλλοις εκμιμούμενοι· ως γαρ εκείνος πάλαι το ύδωρ τρισσεύσαι επί τας σχίδαξι προστεταχώς ήλπιζεν επί τον Θεόν τον ύψιστον, ότι εν πυρί μέλλει θαυματουργείν και της ελπίδος ού δήμαρτεν, ούτω και ούτοι οι οσιώτατοι, επεδή τα εν τη χάριτι γινόμενα, ως ίσμεν πάντες, μεζονα και τελεώτερα των εν τη παλαιά.

Και ταύτα μεν ώδε. Τούτο γουν το παρά των αγίων λεχθέν ακηκοώς ο θηρίων ωμότερος Ανδρέας, την αλωπεκίην υπεκδύς, προς το θηρικοδέστερον ετράπη και προς αυτούς επαπειλών έφησε· «επει περί του ημετέρου φρονήματος καταφρονούντες λέγετε, ουκ άξιόν εστί το προσφερόμενον εις ανάμνησιν Χριστού του αληθινού Θεού ημών άζυμον, αλλά και ημείς κακώς κρατούντες εναντιούμεθα υμίν, έλθετε πάντες υμείς προς την Λευκωσίαν παραστησόμενοι τω βήματι του αρχιερέως ημών, ως λόγον δώσοντες υπέρ ων κακώς καθ' ημών ελαλήσατε», προθεσμίαν και αυτοίς δους ημέραν τινά του προς αυτόν αφικέσθαι. Εάσας τοίνυν αυτούς απήλθε, τω θυμώ και τη αισχύνη νικώμενος. Οι δε της αληθούς πίστεως όντως αληθείς ρήτορες τούτων των ρημάτων ακηκοότες, ενί λόγω πάντες συμφωνήσαντες, «τω ορισμώ σου», είπον, «εξακολουθήσομεν και υπέρ της ορθοδόξου πίστεως αποθανούμεν, ει και μυρίους θανάτους ημίν επαγάγητε· ευέλπιδες γαρ εσμέν, ότι τη ψυχή ζησόμεθα, ει υπέρ του ονόματος αυτού αγωνισόμεθα. Τα σώματα γαρ ταύτα, προσταλαιπωρήσαντα τας βιαίαις των τυράννων τούτων λατίνων τιμωρίαις, ενδύσονται αθανασίαν εν τη ατελευτήτω εκείνη ζωή· αψευδής γαρ εστίν ο ειπών, όστις με ομολογήσει έμπροσθεν των ανθρώπων, καγώ ομολογήσω αυτόν ενώπιον του πατρός μου του εν ουρανοίς».⁷

Και ἅμα τῷ λόγῳ οἱ τῆς νοητῆς ἀμπέλου ἐργάται κρούουσι τὸ ξύλον καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς υπεραγίας Θεοτόκου ἅπαντες συναχθέντες, παννύχιον ὑμνωδῖαν ποιήσαντες καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐκτελέσαντες, μετέλαβον εἰς ἕκαστος αὐτῶν τῶν ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων καὶ ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος τὸ θεῖον ἐλπάνευον λέγοντες· «Θεὲ πατέρων καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου καὶ τῇ σοφίᾳ σου κατασκευάσας τὸν ἄνθρωπον, ἵνα δεσπόζη τῶν ὑπὸ σου γενομένων κτισμάτων καὶ δέπῃ τὸν κόσμον σου ἐν οσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ, δος ἡμῖν τοὺς ἀναξίους δούλους σου σταθεράν τὴν γνώμην καὶ πάγιον, εὐφρονούσιν ἅμα, ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἀθλῆσαι καὶ ἀποθανεῖν εἰς δόξαν σὴν καὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος, νυν καὶ αἰεὶ τοὺς ἀκῶνας τῶν ἀκῶνων». Καὶ τὸ ἀμὴν ἐκπληρωσάντων ἐξήεσαν ἅπαντες ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ μονῇ καλῶς διαταξάμενοι κατέλαβον εἰς τὴν Λευκωσίαν ἐν τῇ ἐκείσῃ καλουμένῃ σεβασμῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Λάμποντος, ἥτοι τῶν Μαγγάνων. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἅπαντας τοὺς τοῦ ἡμετέρου γένους ὀρθοδόξους χριστιανούς ποταμῆδόν ῥέοντας εἰς θέαν τῶν τοιούτων οσίων ἀνδρῶν, ἀπούντας τῆς παρ' αὐτῶν εὐχῆς ἀξιούσθαι, ἅμα δὲ καὶ τῶν γεγονότων τὴν ἐκβασιν ἀποβλέποντες, μακαρίζοντες αὐτοὺς καὶ οἶον ἐπαλείφοντες πρὸς τοὺς προκειμένους ἀγῶνας.

Τούτων δὲ περιδομένων ἀνὰ πάσαν τὴν νήσον, ἐφθασε μέχρι τούτου καὶ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μαχαρά καὶ ἠκούσθη. Εἰς νοὺν δὲ τινὲς τῶν ἐκείσῃ μοναχῶν ταυτί θέμενοι, ὧν ὁ μὲν εἰς Γρηγόριος, ὁ δὲ ἕτερος Ἰγνάτιος, Κύπριοι μὲν τὸ γένος, εὐγενῶν δὲ καὶ πιστῶν γονέων ὑπάρχοντες, συνταξάμενοι τοῖς ἐκείσῃ μοναχοῖς καὶ θεῷ ζήλῳ καὶ οὗτοι οἱ μακαριώτατοι πυρωθέντες ἐξήλθον τῆς μονῆς καὶ ἐπορεύοντο πρὸς τοὺς οσίους πατέρας ἡμῶν. Πορευόμενοι δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐψάλλον. Καὶ ὁ μὲν εὐχαριστῶν ἔλεγε· «τὰ διαβήματά μου κατεύθυνον κατὰ τὸ λόγιόν σου καὶ μὴ κατακυριεύσάτω μου πάσα ἀνομία».⁸ ὁ δὲ ἕτερος ἔλεγε· «πληρωθήτω τὸ στόμα μου ἀνέσεως, Κύριε, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου ὅλην τὴν ἡμέραν, τὴν μεγαλοπρέπειάν σου».⁹ Ὅτε οὖν ἤγγισαν πρὸς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Λάμποντος, δραμόντες ἐρριψαν ἑαυτοὺς ἐν τῷ ἐδάφει τῆς γῆς, ἀπούντες εὐχῆς καὶ εὐλογίας τῶν οσίων πατέρων ἐκείνων τυχεῖν καὶ δεόμενοι συνεῖναι τούτοις μέχρι ζωῆς καὶ θανάτου καὶ στηριχθῆναι ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι αὐτῶν καὶ συνταχθῆναι τῇ θείᾳ συναυλίᾳ τούτων. Οἱ δὲ τῆς ἀληθείας οὗτοι κήρυκες καὶ τίμιοι γέροντες ἐδέξαντο αὐτοὺς ἀσμενεστάτως καὶ συνήχθη τὸ τοπούτον ἱερὸν σύνταγμα εἰς τρισκαίδεκα ἁγίους πατέρας.

Ο δε γε Ανδρέας, μαθὼν την εισέλευσιν των οσίων ανδρών, τω τε αρχιερεί αυτών Στόργγω άπαντα κατ' έπος ανήγγειλεν. Ο δε μη μελλήσας τάχιον συνήθροισεν άπαντα τον υπ' αυτόν λαόν από τε αρχιερέων, ιερέων, γραμματέων και των της εκκλησίας αυτών. Και παραταξαμένου του των λατίνων γένους και της τάξεως γενομένης και πλήθος λαού κοινού συναθροισθέντος επί τη τοιαύτη τυραννική εξετάσει, μετακλήτους ποιεΐται τους οσίους. Οι δε ευθύς επορεύοντο. Πορευόμενοι δε έψαλλον κατά την οδόν, «μακάριοι οι άμωμοι εν οδώ, οι πορευόμενοι εν νόμω Κυρίου»¹⁰ και τα εξής του ψαλμού. Προηγείτο δε τούτοκς τα της ευχής των ψαλμών ο παναγώτατος Κόνων συν τω θαυμαστώ Ιωάννη, έως ου και προς την αυλήν του αρχιερέως των λατίνων έστησαν. Και φησί προς αυτούς, «είπατε δη μοι, μονάζοντες, αληθή εισί τα παρά μαΐστορος Ανδέου λαληθέντα περί υμών, ότι λέγετε, οι προσφέροντες άζυμα εν τω βόθρω της απωλείας εισίν ως πεπλανημένοι, κακώς αντιμοθετούντες;» Και οι τίμιοι γέροντες απεκρίναντο ως εξ ενός συμφωνούντες και λέγοντες λαμπρά τη φωνή: «ημείς ούτως λέγομεν, ότι όσοι των αζύμων μεταλαμβάνουσι, της αληθείας εκπίπτουσι και εναντία του αγίου Ευαγγελίου και των θείων Γραφών και των αγίων συνόδων παραδογματίζουνσι και πεπλανημένοι εισί· και ουχ οι ζώντες μόνον, αλλά και οι προαπελθόντες». Τούτων ακηκώς των λόγων ο των λατίνων αρχιερεύς, θυμού ασχέτου πλησθείς, εκέλευσεν άπαντας βληθήναι εις τη φυλακή, βουλόμενος τω καθειργμώ τούτους καταπειθηνίους εργάσασθαι, ει δε σκληροτέρα τη γνώμη και αμεταθέτω τούτους ευρήσει, κακώς απολέσαι. Οι δε δήμιοι τούτους βιαίως έλκοντες, ους μεν δαίροντες, ους δε στάκτως ωθούντες, ους δε μετ' ασχύνης ακοντίζοντες, ους δε τους πώγωνας τίλλοντες και λόγους απρεπείς, κύνας αποκαλούντες και πατερίνους και έτερα τοιαύτα αθέμιπα, τη ειρκτή εναπέρριψαν.

Τοιαύτα τοίνυν εις αυτούς δεδρακότες, φόβος και τρόμος ήλθεν επί πάντας τους κατοικούντας εν ταύταη τη νήσω Ρωμαίους και τας χείρας εις ουρανόν άραντες μετά δακρύων έλεγον· «επίβλεπον, Κύριε, εξ ουρανού και ίδε και επίσκεψαι την άμπελον ταύτην και κατάρτισαι αυτήν, ην εφύτευσεν η δεξιά σου, ήτις τω σω ονόματι ηρετίσματο αποθανείν· ίδε την κάκωσιν ημών, ίδε και την θλίψιν· πάντων ημών κατεκυρίευσαν οι αιμοβόροι θήρες ούτοι και ως λέοντες βρύχονται· αλλά τους εκλεκτούς σου, Κύριε, τούτους και πατέρας ημών, οίτινες υπέρ της αληθείας εαυτούς εξέδωκαν αποθανείν και αντιστήναι τοις πονηροίς άρχουσιν ημών και τυράννοις, επίβλεπον εις αυτούς και δος ισχύν και κράτος κατά των εναντίων, όπως δί αυτών δοξασθή το όνομά σου το άγιον και το ορθόδοξον παρρησιασθειή και το

τεταπεινωμένον σον και υπόδουλον ποιμνιον μεγαλυνθειη». Οι δε γε της κακίας υπουργοί τη ενστάσει των τιμών γερόντων τούτων ιδόντες, τι μεν ου λέγοντες, τι δε ου πράττοντες, τι δε των ατόπων ουκ εφθέγγοντο; Βρύχοντες τοις εαυτών οδοῦσιν εδάκνοντο.

Βληθέντες τοίνυν εν τη φρουρά και σιδήροκ τους πόδας ασφαλισθέντες εις ευχήν ετράποντο, «Θεέ και Κύριε», λέγοντες, «ο καταξώσας ημάς τους δούλους σου υπέρ της ορθοδόξου πίστεως ταῦτα παθεῖν, αξίωσον και ενίσχυσον εις το εξής ευθυδρομήσαι εν τοις δικαίωμάσι σου και μη υπενδούναι τοις βασάνοις, ἀλλ' εις εν ημάς φρονεῖν και παθεῖν σύνταξον, ὅτι ἅγιος ει εις τους αἰῶνας, ἀμήν».

Ἐμενον ουν εν τη δευτέρῃ ταύτῃ φρουρά πάσαν κάκωσιν υπομένοντες οι καρτερικώτατοι οὔτοι ἅγιοι πατέρες τη δυσωδία, τη ταλειπωρήσει και τη ετέρα θλίψει, ευχαριστοῦντες Θεῷ ως ενιαυτὸν ἕνα, ἄρτου και ὕδατος μεταλαμβάνοντες. Και ην ιδεῖν το δεσμωτήριον ἐκεῖνο φροντιστήριον μάλλον τη παννυχίῳ δεήσει και τη ἄκοα ασκήσει και τη πολυεῖα τη ἀρίστη και τη ψαλμωδία τη διηγεκεί των ἀρίστων ἐκείνων ἀνδρῶν. Ευχαριστοῦντες ουν τῷ πανοικτίρμονι Θεῷ και Κυρίῳ ημῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, εις ἕκαστος αὐτῶν τοιοῦςδε τοις λόγοις του ψαλμωδοῦ ἐχρῶντο. Ο εν πάσι τοίνυν ἑξάρχος εν ταῖς ευχαῖς και εν ταῖς ἀποκρίσει της τοιαύτης θείας λογάδος Ἰωάννης ἔλεγε· «και γαρ ἐκάθισαν ἄρχοντες και κατ' ἐμοῦ κατελάλουν, ο δε δούλός σου ηδολέσχει εν τοις δικαίωμάσι σου».¹¹ Ο καθαρὸς τη καρδίᾳ Ἰερεμίας ἔλεγε· «παρανόμους ἐμίσησα, τον δε νόμον σου ηγάπησα, βοηθός μου και ἀντιλήπτωρ μου ει συ, εις τους λόγους σου ἐπήλπισα».¹³ Μάρκος ο πεφωτισμένος τῷ πνεύματι ἔλεγεν· «ἐκκλῖνατε ἀπ' ἐμοῦ πονηρευόμενοι και ἐξερευνήσω τας ἐντολάς του Θεοῦ μου».¹⁴ Κύριλλος, ο της ἀληθείας κήρυξ, ἔλεγεν· «οδὸν ἀληθείας ηρετισάμην, τα κρίματά σου ουκ ἐπελαθόμην».¹⁵ Ο θαυμαστός Θεόκτιστος ἔλεγε· «βοήθησόν μοι, Κύριε, και σωθήσομαι και μελετήσω εν τοις δικαίωμάσι σου δια παντός».¹⁶ Ο ταπεινὸς τα πάντα Βαρνάβας ευχαριστῶν ἔλεγεν· «εταπεινώθην ἕως σφόδρα, Κύριε, ζήσόν με κατὰ τον λόγον σου»¹⁷ και ἀποθανοῦμαι εν τη ἀληθείᾳ σου». Μάξιμος, ο και τη ἐπωνυμία ἀλλὰ και τη πράξει Πάγκαλος, ἔλεγε· «και ἐλάλουν εν τοις μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων και τυράννων ἀρχιερέων και ουκ ἠσχυρόμην».¹⁸ Θεόγνωστος, ο τῷ Θεῷ γνωστός, ευχαριστῶν ἔλεγε· «και ἐμελέτων εν ταῖς ἐντολαῖς σου, ἀς ηγάπησα σφόδρα, και ἦρα τας χεῖράς μου προς τας ἐντολάς σου, ἀς ηγάπησα, και ηδολέσχουν εν τοις δικαίωμάσι σου».¹⁹ Ο θεῖος Ἰωσήφ ἔλεγεν· «υπερήφανοι παρηγνόμενοι ἕως σφόδρα, ἀπὸ δε του νόμου σου ουκ ἐξέκλυνα».²⁰ Γεννάδιος, ο εκ της γεννήσεως αὐτῇ τῷ Κυρίῳ αφιερωθείς, ευχαριστῶν ἔλεγεν· «η

ψυχή μου εν ταις χερσί σου δια παντός και του νόμου σου ουκ επελαθόμην». ²¹ Γεράσιμος, ο γέρας τίμιον εαυτὸν τῷ Θεῷ προσάξας, ἔλεγε· «παρανόμους ἐμίσησα, τον δε νόμον σου ηγάπησα, βοηθός μου και ἀντλήπτωρ μου εἰ συ, ἐκ τῶν λόγων σου ἐπήλπισα». ²³ Γερμανός, ὡσπερ τι ἔρμαιον, τοῖς τοῦ Δαυὶδ χρώμενος και αὐτός ἐφθέγγετο εὐχαριστῶν· «μέτοχος ἐγὼ εἰμὶ πάντων τῶν φοβουμένων σε και τῶν φυλασσόντων τὰς ἐντολάς σου». ²⁵

Συμπληρωθέντος τοίνυν τοῦ ἐνιαυσιαίου ἐκείνου καιροῦ, ἤχθησαν πάλιν πρὸς τον τῶν λατίνων ἀρχιεπίσκοπον ἐκ δευτέραν ἐρώτησιν· και φησί πρὸς αὐτούς· «ἄρτι μένετε τῇ προτέρᾳ ἀγνώσῃ ὑμῶν ἢ, τοῦ καιροῦ διδάξαντος, μεταμεληθέντες ὠθήσατε τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα ἀποτρόπαια;» Οἱ δε γεννάδες και τῆς ἀληθείας κήρυκες ὡς ἐκ ἐνὸς συνθήματος ἐβόησαν· «μη δώῃ ἡμῖν Κύριος κρύψαι τὴν ἀλήθειαν και φανερώσαι τὸ ψεῦδος». Και τῷ ἀρχιερεὶ ἔφησαν· «τοῦτο γνωστὸν ἔστω σοι, δέσποτα, ὅτι, ὃ εἶπαμεν, τὸ αὐτὸ πάλιν κηρύσσομεν και λέγομεν και λέγειν οὐ παυσόμεθα, ὅτι οἱ τῶν ἀζύμων μεταλαμβάνοντες τῆς ἀπωλείας εἰσὶ μέτοχοι». Και πάλιν αὐτοὺς τῇ εἰρκτῇ παρέδωκεν ἀσφαλῶς κατέχεσθαι παρὰ τῶν δημίων.

Και μετὰ χρόνους τρεῖς ὁ ἀρχιεπίσκοπος, πρὸς τὰ μέρη τῆς Ανατολῆς βουλόμενος ἀπελθεῖν διὰ τινὰς δουλείας αὐτοῦ, ἐκ τρίτην ἐρώτησιν αὐτίς τοὺς τοιούτους πατέρας παρέστησεν, ὅπως διὰ τοῦ τριποῦ τῆς πεύσεως τὸ βέβαιον αὐτῶν μάθῃ και ἀληθές και δῆλα ποιῇ τῷ πατριάρχῃ αὐτῶν λεγομένῳ Ἱεροσολύμων. Και λέγει πρὸς αὐτούς· «εἶπατε δὴ μοι, μονάζοντες, τί ἐσκέψασθε περὶ τοῦ ἀζύμου; Ἐστὶ σῶμα Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἢ οὐ;» Οἱ δε μὴ τῇ φωνῇ θαρσαλέως ἐβόησαν· «μη γένοίτο, Χριστέ Βασιλεῦ, τοιούτον εἶναι τὸ ἄζυμον, ὡς συ φής». Ὁ δε και αὐτίς θυμοῦ πλησθεὶς παρέδωκεν αὐτοὺς τῷ Ἀνδρέᾳ, κακεῖνος τῇ φυλακῇ παραδούς τῷ δεσμοφύλακι αὐτοὺς ἀσφαλῶς τηρεῖν παρήγγειλεν. Ὅποσα δε δεινὰ υπέστησαν ἐν τῇ φυλακῇ ἐν ὅλοις τοῖς τρισὶν ἔτεσι, ποῖα γλῶσσα δυνήσεται ἐκφράσαι; Τοὺς πόνους, τοὺς μόχθους, τὰς ἀγρυπνίας, τὰς ταλαιπωρίας, τὰς ἐν λιμῷ και δίψει κακοπαθείας, τὰς ἐν ψυχῇ και γυμνότητι. Οἱ δε ἀδάμαντες τῇ ψυχῇ και τῇ πείστει γενναίως ταῦτα υπέφερον.

Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ ζοφώδει και δεινотάτῃ φρουρᾷ ὄντων τῶν ὁσίων πατέρων τούτων και ὁμολογητῶν τῆς ἀληθείας, Θεοδώρητος, ὁ τοῦ Καλοῦ Ὁρους ὁρμώμενος, ὁ διὰ τοῦ Θεοῦ και ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Θεόγνωστος, νόσω δεινῇ περιπεσὼν, ἐν αὐτοῖς τοῖς δεσμοῖς τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ παρέθετο. Οἱ δε συναγωνισταὶ τούτῳ θεῷ πατέρες, θρηνοῦντες ἅμα δε και εὐχαριστηρίους ὡδὰς ἀναπέμποντες τον

Θεόν εδοξολόγουν, τον τα πάντα σοφώς προς το συμφέρον οικονομοῦντα. Ο δε γε Ανδρέας, μαθὼν την του οσίου πατρός τούτου τελευταίην, προσέταξεν, ἵνα το ἅγιον αὐτοῦ λείψανον δια μέσης της χώρας ἔλκοντες ἀνηλεώς τῷ πυρί παραπέμψωσιν· ο καὶ γέγονε· του πυρός γὰρ εὐτρεπισθέντος, καὶ τούτο προς ὕβριν ὡς δῆθεν του ἡμετέρου γένους γεγονότος, καὶ ἐλκομένου δια της αγοράς εἰς το πῦρ ἐνέβαλον. Καὶ οὕτως ἐτελεώθη αὐτοῦ το μαρτύριον κατὰ το ρηθ' ἔτος, μηνὶ ἀπριλλίῳ ε'.

Οἱ δε ὅσιοι πατέρες οὗτοι την εἰς Θεὸν ἐκδημίαν αὐτῶν προγνόντες καὶ πάντας τους ἐν τῇ φυλακῇ ἀδελφούς ὄντας, τους μήπω του ἀγγελικοῦ σχήματος ἀξιοθέντας, τούτους τῷ θεῷ σχήματι καταξιοῦσι. Καὶ τον μὲν Ματθαῖον ὠμάσαν Μάρκον, τον δε γε Κλήμεντα Κύριλλον, τον θαυμαστόν Θωμάν Θεόκτιστον, τον Βαρνάβαν Βαρλαάμ, τον Μακάριον τον ἀπὸ του Καλοῦ Ὁρους Μάξιμον, τον Ἰλαρίωνα Ἰωσήφ, τον Ἰγνάτιον Γεννάδιον, τον Γρηγόριον Γεράσιμον καὶ τον Γερόντιον Γερμανόν. Ο γὰρ Ἰωάννης, ο Κόνων καὶ ο Ἱερεμίας προγενέστερον τούτου ἠξιώθησαν.

Ο δε γε Ανδρέας, παρελθόντων των τριῶν χρόνων, καὶ οὕτως τῷ θυμῷ νικώμενος τῷ προτέρῳ πάλιν εἰς ἐτέραν ἐξέτασιν αὐτοὺς παρέστησε καὶ φησὶ προς αὐτοὺς· «ἐτι ἐμμένετε τῇ προτέρᾳ ὑμῶν κακοβουλία λέγοντες, ὅτι το ἄζυμον ἀγιαζόμενον ὑπὸ του ἱερέως οὐκ ἐστὶ σῶμα Χριστοῦ του ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν;» Οἱ δε λαμπρά τῇ φωνῇ ἐβόησαν λέγοντες· «ἡμεῖς οὕτως ἀποκρινόμεθα καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων των παρατυχόντων ἐπιβεβαιοῦμεν καὶ διαμαρτυρόμεθα· καὶ μὴ ἀποβλέψῃτε εἰς ἡμᾶς τους πτωχοὺς καὶ ταπεινοὺς μοναχοὺς καὶ καταφρονήσητε της δίκης, μηδὲ την κρίσιν των πενήτων εἰς οὐδὲν λογισθῇτε, ἀλλὰ το ἀληθὲς ἐνοπριζόμενοι τῷ ζυγῷ το δίκαιον ἀπόδοτε, ἵνα μὴ των μικρῶν τούτων ἀνδρῶν ὡς εὐτελῶν λογιζόμενοι περὶφρονήσαντες παρὰ του τα πάντα εφορώντος δικαίου κρτοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν κατακριθῇτε. Ἡμεῖς χριστιανοὶ ἐσμέν ὀρθόδοξοι δούλοι του Θεοῦ του υψίστου, πιστεύοντες εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Πατέρα ἀναρχον, Υἱὸν συνἀναρχον, Πνεῦμα συναῖδιον, το ἐκ του Πατρός ἐκπορευόμενον καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον, την παναγίαν Τριάδα, ὡς οἱ θεῖοι πατέρες ἐδογμάτισαν ἐν τῷ ἀγίῳ συμβόλῳ. Καὶ εἰς τον ἕνα της αὐτῆς ἀγίας Τριάδος, τον Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τον κατελθόντα ἐκ των οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας της Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα· σταυρωθέντα καὶ ταφέντα καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθέντα καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξίων του Πατρός· καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζώντας καὶ νεκρούς, οὐ της βασιλείας οὐκ ἐστὶ τέλος. Πιστεύομεν δε καὶ εἰς το πανάγιον αὐτοῦ καὶ παντέλειον σῶμα, ὅπερ τας

ικείαις χερσί παρέδωκε τοις αγίοις αυτού μαθηταῖς και αποστόλοις ειπών· λάβετε, φάγετε, τούτο μου εστί το σώμα, τούτο ποιεῖτε εις την εμήν ανάμνησιν, τούτο εστί η κανή διαθήκη.²⁶ Και οὔτοι παρέδωκαν την μίαν και Καθολικήν Εκκλησίαν, τηνεν πάση τη οικουμένη ορθοδοξούσαν, ως τα θεία και ιερὰ ευαγγέλια διαγορεύουσι και πάντες οι άγιοι, όπερ εστί το ένζυμον, ο και τούτο εις θυσίαν προσέφερον και μέχρι της σήμερον το αυτό φυλάττοντες διατελούμεν και πιστεύομεν και ομολογούμεν. Και ει μυρίους θανάτους ημίν επαγάγητε, ουδέν της στερράς ταύτης ενστάσεως χαυνώσητε και ούποτε των πατερικών παραδόσεων ύστεροι φανείημεν και των αποστολικών διατάξεων και των αγίων πάντων. Και ει τις τούτοις ου πιστεύει, ουδέ εξακολουθεί, οὔτος των πιστώς ορθοδοξούντων ουκ έστιν, άλλ' έκδηλός εστί ο τοιούτος αιρετικός, επεί και ο μικρόν τι εκκλίνας της ορθοδόξου πίστεως αιρετικός εστί και τω των αιρετικών υπόκειται αναθέματι. Ει δε περί των αζύμων ημάς ερωτάς, ημείς ουκ ήλθομεν διαλέγεσθαί σοι περί τούτων, άλλ' ούτε μετά τινός ποσώς ηβουλήθημεν έχειν λόγους εν τούτω δη τω τόπω, άλλ' ή μόνον μεριμνάν της σωτηρίας της ημετέρας. Επεί δε βιβαίως αναγκάζετε ημάς ειπείν, ιδού λέγομεν και αληθώς ερούμεν ότι ου κατά θέλησιν ημετέραν, αλλά κατά την παράδοσιν των θείων Γραφών· σύνετε δη επί τοις ημών λόγοις και το τι διαγορεύουσιν αι θείαι Γραφαί, μήπως ύστερον πολλά μεταμεληθέντες ουδέν ωφελήσητε. Εν τη Κανή Διαθήκη ουδέ εις μίαν ευρίσκεται, ότι ο Χριστός παρέδωκε το άζυμον, ούτε οι απόστολοι, μη γένοπο. Πας τοίνυν ο μη ειπών ότι απαράδοτόν εστί τη Καθολική Εκκλησία το άζυμον, πιστός χριστιανός ουκ έστι και τω αναθέματι υποκείται· πεπίστευται γαρ αληθώς, και διαβεβαιούσιν αι θείαι Γραφαί, ότι τα άζυμα των Ιουδαίων εισί και τους ποιούντας αυτό σώμα Χριστού, ούτως ορίζονται οι άγιοι απόστολοι και αι άγιοι και οικουμενικάί σύνοδοι, ότι παράνομοί εισί και τα των Ιουδαίων φρονούσι και έξω εισί της ορθοδόξου πίστεως και παραβάται της αληθούς παραδόσεως· το γαρ παρά Χριστού και πάντων των αγίων μαρτυρούμενον αληθινόν σώμα Χριστού το ένζυμόν εστί, ο και ημείς μαρτυρούμεν και υπέρ αυτού πάσχομεν και έχομεν αποθανείν. Ει δε τούτο ου παραδέχεσθε, ο Απόστολος Παύλος φησίν· «οποῖον εστί εκάστου το έργον, το πυρ δοκιμάσει»·²⁷ εκείνο το πυρ, ο και προ καιρού ημίν εις προαίρεσιν και δοκιμήν εθέμεθα και ετοιμώς έχει ο Θεός δεῖξαι εκ τούτου το αληθές. Ει δε και τούτο ου θέλετε, αλλά αδίκως ημάς τω θανάτῳ βουληθήτε παραπέμψαι, ο κοινός κρητής εκείνος την δικαίαν αυτού κρίσιν αποφανείται μέσον ημών και υμών· ο γουν μέλλετε ποιείν εις ημάς, μη κατοκνείτε».

Ο δε θηρίων ωμότερος Ανδρέας, τούτων των ρημάτων ακούσας και τω θυμῷ υπερζέσας, ὥρισε και πάλιν βληθῆναι ἐν τη φυλακῇ, αὐτὸς δε αναχωρήσας ὥχετο, ασχύνῃς ἅμα και θυμοῦ γέμων. Ποίησας τρεῖς ἡμέρας, μήτε τινὸς τροφῆς γευόμενος, μήτε ὑπνω επαναπαυόμενος, ἀλλὰ σύννους καθήμενος ἐμελέτα ποῖω θανάτῳ αὐτοὺς παραπέμψη.

Εἰς δε τις των λατίνων, καλέσας τον μοναχὸν Γεννάδιον τον ἐκ της μονῆς ὄντα του Μαχαιρά, γνώριμος ὢν αὐτῷ, λέγει προς αὐτόν· «πείσθητί μοι συμβουλεύοντί σοι και πρόσελθε τη βουλή του Ανδρέου και ἐλευθερώσαι της δεμῆς ταύτης κολάσεως· ἄλλωστε δε και πατέρα ἔχεις και μητέρα και ἀδελφὴν· και τι το ὄφελος καταλιπεῖν αὐτοὺς τοιούτοις δεινοῖς προσομιλεῖν;». Ο δε τῷ ὄντι γενναῖος Γεννάδιος, ἀγρίῳ τῷ ὁμματι προσδὼν, ἔφησε προς αὐτόν· «ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάτα της ἀδικίας, ου γὰρ οἶδα τι λέγεις. Τοῦτό μοι ζωὴ και τρυφή και ἀνάπαυσις, ο δεινὸν σοι φαίνεται, το πρόξενον ἐκείνης της μακαριότητος. Οἱ ἐμοὶ δε γονεῖς, και πατήρ και μήτηρ και ἀδελφοί, οὗτοί εἰσιν οἱ μετ' ἐμοῦ, οἱ ἡρετίσαντο υπέρ Χριστοῦ ἀποθανεῖν». Ο δε, το ἀμετάτρεπτον αὐτοῦ ἰδὼν, εἰσας ἀπῆλθε. Τοῦτο δε ὅλον της του ἐχθροῦ ἦν ἀπάτης, ἵν' ὥσπερ ποτὲ τον Ιουδαν του χοροῦ των ἀποστόλων και τον ἓνα των τεσσαράκοντα Χριστοῦ μαρτύρων δελεάσας ἤρπασε και του θεοῦ φωτὸς και της γλυκύτητος του παραδείσου ἐστέρησεν, οὕτως καν τούτῳ τῷ μακαρίῳ τον δόλον ἠβούλετο ἐνιέναι· ἀλλ' ἐψεύσθη ο δεῖλαιος και του σκοποῦ διήμαρτε, τη του Χριστοῦ χάριτι χαρπῶθεις και στηριχθεῖς και φυλαχθεῖς ο γενναῖος τη πίστει Γεννάδιος και τον δόλον του δολερῶς δολιευομένου δολίου γενναίως ἐξέφυγε και τη ἐν Χριστῷ αὐθὺς ἀγέλη συναμιλλώμενος ἦν την καλὴν ἀμίλλαν.

Βληθέντων οὖν, ὡς δεδήλωται, των οσίων πατέρων ἐν τη φυλακῇ και τριῶν ἡμερῶν παρελθουσῶν, προκαθίσαντος αὐθὺς του καταράκτου Ανδρέου και του ρηγὸς του τότε ἐπικρατούντος της Κύπρου Ερρὴ μετὰ πάσης της σπαθοφόρου τάξεως και των ἱππέων παραγενομένου και των της βουλῆς ἀπάντων συνεδριασθέντων, ἀναγγέλλει Ανδρέας αὐτῷ πάντα κατ' ἔπος τα των ἀγίων ἀνδρῶν, δεικνύων αὐτῷ και ὢν ὡμολόγουν ἐγγράφως και το ἀμετάτρεπτον των τοσούτων χρόνων, ὢν ἐπιέζοντο ἐν τη φυλακῇ. Ο δε γε ρῆξ και πάσα ἡ τάξις των βαβαλλαρίων ἔφησαν προς τον Ανδρέαν· «συ τα της ἐκκλησίας δίκαια φέρεις και προάγεις και, εἰ τι φανεῖ σοι, ποιήσον. Εμοὶ γὰρ τα των ἐκκλησιῶν ου δέδοται, ἀλλὰ τα των δημοσίων». Ο δε της κακίας υἱός, ἢ μάλλον ἐπεὶ της ἀνομίας, εἶπεν· «ἡμῖν ουκ ἐξεστὶν ἀπολέσαι ουδένα ἢ μετὰ την ἀπόφασιν τον υπεύθυνον προς τον δημόσιον παραπέμπειν ἐπὶ τῷ τιμωρήσασθαι». Τότε οὖν παρέδωκε τούτους προς τον ρῆγα ἀποφηνάμενος, ποῖω

θανάτω αυτούς απολέση, ειπών ούτως· «επεὶ οἱ μονάζοντες οὗτοι τῶν Γραικῶν λέγουσιν ὅτι τὸ ἄζυμον οὐ δέδοται παρὰ Χριστοῦ προσφέρειν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ ἐνζυμον, κακοὶ κακῶς απολέσθωσαν καὶ τοὺς ἐκ τούτου βλασφημοῦντας αποφαινόμεθα, ἵνα πρῶτον δῆσαντες αὐτῶν τοὺς πόδας διὰ τῆς αγοράς τούτους ἐλκῶσιν, ἥτοι τοῦ ποταμοῦ, ἵνα διὰ τῶν πετρῶν τῶν ἐν τῷ ποταμῷ κατατριβῶσιν αὐτῶν αἱ σάρκες, ἐπεὶ τῷ πυρὶ παραπέμψωσ».

Τῆς γοῦν αποφάσεως γενομένης καὶ τῶν δημίων ἐφεστηκότων, οἱ ὅσιοι οὗτοι καὶ μακάριοι πατέρες, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τοῦ οὐρανὸν ἄραντες καὶ μὴ φωνὴ εὐχαριστοῦντες, ἔλεγον· «Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, εὐχαριστοῦμέν σοι, ὅτι ἡξίωσας ἡμᾶς κρεῖττους φανεῖναι τῶν καταράτων τούτων λατίνων καὶ ὑπὲρ σου αποθανεῖν. Οἱ τρεῖς παῖδες ἐν καμίνῳ διὰ πυρὸς ἐδοκιμάσθησαν, ἀλλ' ἐκ ἐκείνων μὲν διπλὴν τὴν χάριν παρέσχες ἐπὶ τῷ κρεῖττῳ φανῆναι Χαλδαίων καὶ πυρὸς, ἡμεῖς δὲ κρεῖττους φανέντες τῶν λατίνων, δὸς ἰσχύν μὴ δειλοῦς φανῆναι τοῦ πυρὸς τούτου, ὁλοκατούμενοι δὲ ἐν τούτῳ προσδεχθείμεν, ὡς πάσαν κηλὶδα ἀποτιναξάμενοι ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπονιψάμενοι καὶ τῆς σαρκὸς ταύτης τῆς εὐτελοῦς καὶ πολυμόχθου μὴ φεισάμενοι τῆς βασιλείας σου ἀξιωθείμεν τῆς αἰδίου. Δὸς δὲ καὶ τοῖς ἐκ τῶν λειψάνων ἡμῶν χρισμένοις καὶ μνημονεύουσι τὸν ἄξιον μισθὸν αὐτῶν καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν ἀπήματα».

Εἶτα φθάσαντες συρόμενοι διὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ δεδεμένοι τοῖς ἵπποις καὶ ἡμιόνους ὀπισθεν καὶ βωλοσύραντες, οὕτω γὰρ κοινολογεῖται παρὰ τῶν αυτοχθόνων καὶ ἡμεδαπῶν, τῷ πυρὶ ἐνεβλήθησαν. Καὶ οὕτως ἐτελειώθησαν οἱ καλλίνικοι τοῦ Χριστοῦ μάρτυρες καὶ καλὰ θρέμματα τῆς αὐτοῦ ποιμνῆς, οἱ γλυκύτατοι ἄρνες καὶ τῆς ἁγίας Σιών οἰκήτορες, οἱ γενναῖοι καὶ νέοι ὁμολογηταί, οἱ ἐκ τῆς μὲν ἐνδεκάτης τῶν ἐπτὰ αἰώνων ἀσυμφώνως, εὐψύχως δὲ πρὸς μικρὸν ἐργασάμενοι καὶ τέλειον τὸν μισθὸν παρὰ τοῦ παναγάρχου οἰκοδεσπότης δεξάμενοι καὶ δύο, ἀνθ' ἑνός, ἕκαστος αὐτῶν στεφάνους ἐστεφανώθησαν, πρότερον μὲν δι' ὕδατος τοῦ τῆς κατανύξεως διελθόντες, ὕστερον δὲ διὰ πυρὸς δοκιμασθέντες. Καὶ ἐπληρώθη ἐκ αὐτοῦ τὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ ῥήματα· «διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς ἐκ ἀναψυχῆ».²⁹ Ὡς τῆς μερίδος ἀξιωθείμεν, χάρις καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ ἀγαθῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νυν καὶ αἰεὶ καὶ ἐκ τῶν ἀτελευτήτων αἰώνων τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

MARTYΡΙΟ ΤΩΝ ΔΕΚΑΤΡΙΩΝ ΟΣΙΟΜΑΡΤΥΡΩΝ

ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΑΝΤΑΡΑΣ

**Διήγησις των αγίων δεκατριών οσίων πατέρων των δια πυρός τελειωθέντων
υπό των λατίνων εις την νήσον Κύπρον κατά τον έτος 1231.**

Αν και τυγχάνω αμέτοχος παιδείας εγώ ο ταλαίπωρος και είμαι αμύητος στην γνώση και αμαθής στον λόγο και ανάξιος να μιλώ, ελπίζοντας όμως στην αγαθότητα του παναγάθου και φιλανθρώπου Θεού μας, η οποία είναι πολλή και δεν μπορεί ούτε να εικονισθεί ούτε να υποβληθεί σε μέτρον, είμαι γεμάτος ελπίδα και πρόθυμος να διηγηθώ τα κατορθώματα των αγιωτάτων οσίων ανδρών. Αλλά τώρα παρακαλώ, όπου αρχίζει η διήγηση, ας προτείνω με πίστη την ακοή μας για να δεχθούμε τον λόγο.

Έχει λοιπόν ως εξής και τα μεν ονόματα των οσίων πατέρων μας και ομολογητών μαρτύρων είναι: Ιωάννης, Κόνων, Ιερεμίας, Μάρκος, Κύριλλος, Θεόκτιστος και Βαρνάβας οι δύο αυτάδελφοι, Μάξιμος και Θεόγνωστος, Ιωσήφ, Γεννάδιος, Γεράσιμος, Γερμανός, όλοι αυτοί άκακα πρόβατα της μίας ποιμνης του αληθινού ποιμένος Χριστού. Οι δε αρχηγοί και διδάσκαλοί τους ήσαν οι ανωτέρω προαναφερόμενοι, Ιωάννης, ο οποίος ακολουθούσε τις οδούς του βαπτιστού Ιωάννου, και Κόνων, ο οποίος εμιμείτο στους τρόπους τον ζηλωτήν Ηλίαν. Αυτοί προέρχονται από το Καλόν Όρος, ασκούμενοι σε ένα από τα εκεί μοναστήρια, με κοινή την γνώμη, κοινά φρονήματα, κοινές φροντίδες και ασχολίες, έτοιμοι να παραδώσουν τους εαυτούς τους μέχρι και αίματος ακόμη, υπέρ της αληθινής πίστεως.

Αφού εγκατέλειψαν λοιπόν το θαυμαστό αυτό Καλόν Όρος έφθασαν στο νησί μας και, ανεβαίνοντας στην θαυμασία Μονή της Υπεραγίας Θεοτόκου την επικεκλημένη του Μαχαίρά, έκλεισαν τους εαυτούς τους στο ησυχαστήριο αυτής της Μονής. Εκεί διέρχονταν καλώς τον ασκητικό δρόμο έχοντας μαζί τους και το τέκνο της υπακοής, τον μαθητή τους μοναχό Ματθαίο, τον οποίον αφού ενέδυσαν το αγγελικό σχήμα, μετωνόμασαν ύστερον Μάρκον μοναχόν. Σ' αυτή λοιπόν την θαυμασία Μονή εκτελώντας καλώς τον κανόνα της ησυχίας κα αφού έγιναν τύπος και υπογραμμός για όλους τους εκεί μονάζοντες, η φήμη των κατορθωμάτων τους έφθασε σε ολόκληρη, θα λέγαμε, την γη.

Σε αυτά τα καλά έργα και κατορθώματα ευρισκομένων των οσίων πατέρων μας, όταν άκουσε την φήμη τους ο θαυμαστός Θεόδωρος, εγκαταλείποντας και αυτός πατρίδα, γένος, περιουσίαν και αφού αποχαιρέτησε την μητέρα του και την ευχή της ως θώρακα ενεδύθηκε, έφθασε και αυτός στο επικφανές τούτο μοναστήρι· εκεί συναντήθηκε με τους οσίους αυτούς πατέρες στους οποίους απεκάλυψε όλα τα σχετικά με αυτόν, όπως και τον διακαή πόθο του να γίνει μοναχός και να παραμείνει μαζί τους όλο τον χρόνο της ζωής του. Οι δε πατέρες φωτισμένοι από το θείο Πνεύμα με χαρά τον εδέχθηκαν, δεν τον έκειραν όμως μοναχό.

Αφού πέρασαν όχι λίγες ημέρες, αφήνοντας το μοναστήρι αυτό της Υπεραγίας Θεοτόκου του Μαχαίρά και αποχαιρετώντας τον ηγούμενο της Μονής Ιωακείμ, καθώς και όλους τους αδελφούς, εξήλθαν, καθοδηγούμενοι, καθώς, νομίζω, από τον Θεό προς τον δρόμο της αθλήσεως. Περιερχόμενοι λοιπόν εδώ και εκεί ζητώντας τόπον ησυχίας έφθασαν στην σεβασμία Μονή του Κουτζουβένδη, βλέποντάς τους δε οι εκεί μονάζοντες πατέρες και αδελφοί με χαρά τους υποδέχθηκαν. Βλέποντας όμως τον τόπον και μη ευρίσκοντας αυτόν κατάλληλον για να ησυχάσουν ανεχώρησαν από εκεί, μετά δε από πολλές ερωτήσεις έφθασαν στο επικφανές μοναστήρι της Υπεραγίας Θεοτόκου της Κανταρωτίσσης πλησίον του κάστρου της Καντάρας. Βλέποντας δε αυτό κατάλληλο για να ησυχάσουν παρέμειναν εκεί, κατ' οικονομίαν Θεού όπως νομίζω, έχοντας μαζί τους και τον προλεχθέντα Θεόδωρον, τον οποίον ύστερα έκειραν μοναχό και τον μετωνόμασαν Θωμά.

Ο δε αδελφός του Βασίλειος, το ανθηρό βλαστάρι, η θεία ρίζα, δέμενε μαζί με την μητέρα του σε κάποια γυναικεία Μονή της Υπεραγίας Θεομήτορος στη Λευκωσία, την επονομαζομένη Μεγάλην Μονή, θρηνώντας και οδυρόμενος για τη στέρηση του κακού αδελφού· κάθε ώρα και ημέρα έπραττε αυτό και δεν έπαυε και την νύκτα ομοίως να λούζει το κρεβάτι του με δάκρυα, λέγοντας προς τον εύσπλαγχνον και ευσυμπάθητον Θεόν και Κύριόν μας Ιησούν Χριστόν: «Κύριε ο Θεός μας, συ ο οποίος από ευσπλαγχνία και έλεος κατέβηκες στην γη και σαρκώθηκες ασπόρως από την άχραντό σου Μητέρα και αειπάρθενο Θεοτόκο Μαρία· συ που είπες ότι δεν ήλθα για να καλέσω δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετάνοιαν, αυτός, Δέσποτα, εισάκουσε και εμένα τον αμαρτωλό και ανάξιο δούλο σου και αξίωσέ με να συγκαταριθμηθώ με αυτούς τους αγίους σου δούλους, οι οποίοι τώρα αγωνίζονται για σένα και προσδοκούν ότι θα υποστούν και τον θάνατο· διότι είσαι ευλογημένος εις τους αιώνας, αμήν». Ο δε εύσπλαγχνος και πανοικτίρμων Θεός, που γνωρίζει τους δούλους του από την κοιλία της μητέρας τους, κατέφλεξε με θείο ζήλο τον δούλο του

Βασίλειο· εγκαταλείπει λοιπόν και αυτός όλα τα ευχάριστα αυτής της ζωής και την ευλογημένη του μητέρα και αφού την αποχαιρέτησε και την ευχή της, όπως εξήτησε, έλαβε, καταφθάνει και αυτός στο μοναστήρι στο οποίο ήσαν οι άγιοι αυτοί πατέρες, ευλογώντας και δοξάζοντας Χριστόν τον Θεόν μας, και πέφτοντας στα πόδια τους, ικέτευε ζητώντας να επιπύχει αυτό που ποθούσε. Οι δε πατέρες, βλέποντας τον άνδρα να κατέχεται από ζήλο ένθεο και ένθερμο, τον έκειραν μοναχό μετονομάζοντάς τον Βαρλαάμ. Αυτός δε υποτασσόταν σ' αυτούς, εκτελώντας όλες τις διακονίες ακούραστα και χωρίς γογγυσμό και ήταν σε όλους γνωστός για την ταπείνωσή του, λάμποντας επίσης και για την ακακία της γνώμης του.

Καθώς λοιπόν ευρίσκονταν οι όσιοι πατέρες σ' αυτήν την Μονή και διήνυαν καλώς τον δρόμο της ησυχίας, έγινε γνωστή η φήμη τους όχι μόνο στην δική μας φυλή και στον δικό μας τόπο, αλλά και στις γύρω πόλεις και τα χωριά. Γί αυτό και ο Κλήμης ο επονομαζόμενος του Παγκάλου, ιερέας, αναθρεμμένος και αυτός από αυτές τις μητρικές αγκάλες, θα λέγαμε, στην μοναχική πολυετία, μαθαίνοντας για την υπερβολική εγκράτεια των οσίων τούτων πατέρων και την ισάγγελο πολυετία τους, έσπευσε να έλθει προς αυτούς. Κάνει γνωστό αυτό στον καθηγούμενο της Μονής στην οποία από παιδί εμόνασε και σε όλους τους εκεί αδελφούς και αφού τους ασπάσθηκε και έλαβε την ευχή τους, φθάνει και αυτός στο μοναστήρι, στο οποίο ο Θεός κατ' οικονομίαν όλους συνάθροισε· βάζοντας δε την συνήθη στους μοναχούς μετάνοια και απούμενος ευχήν, έμενε και αυτός σε τούτο το μοναστήρι.

Αλλά και κάποιος Ιερεμίας από το Καλόν Όρος, διερχόμενος και αυτός την ήσυχη και θεάρεστη ζωή, μαθαίνοντας τα καλά έργα της ασκήσεως των αγιωτάτων αυτών ανδρών, άφησε την Μονή στην οποία ζούσε και έφθασε και αυτός προς τους οσκιωτάτους τούτους πατέρες, πέφτοντας δε στα πόδια τους έλεγε με δάκρυα: «Ευχαριστώ τον αγαθό και πανοικτίρμονα Θεόν διότι με αξίωσε να συγκαταριθμηθώ στην καλήν αυτή συνάθροιση· μαζί σας θα αποθάνω, τίμιοι και άγιοι πατέρες», έλεγε φλεγόμενος στην καρδιά. Οι δε γέροντες, καθώς κεπόταν κάτω στην γη και έλεγε αυτά, τον εσήκωσαν και τον ασπάσθηκαν, έμενε δε και αυτός μαζί τους σ' αυτό το μοναστήρι, όπου βρήκε συνεργούς του καλού έργου της ασκήσεως την οποίαν ποθούσε. Όπως δε είναι αδύνατο ο δακτύλιος της σφραγίδας να μην μεταδώσει στο κερί τους τύπους της σφραγίδας που έχει χαραγμένους επάνω του, έτσι και αυτός, βλέποντάς τους να στέκονται καρτερικά στην προσευχή και κάθε σκληραγωγία και εγκράτεια παρατηρώντας και αποτυπώνοντας, μεταχειριζόταν και αυτός τα ίδια.

Έτσι είχαν τα πράγματα και καθώς η φήμη τους δέλαμπε, οι αυτάδελφοι Μιχαήλ και Θεόδωρος, από το Καλόν Όρος και αυτοί, αγαθοί στον τρόπο, σώφρονες κατά τον βίο, στον νουν φρονιμώτατοι και περικαλλέστατοι, αφίχθηκαν στο νησί μας και ως γνωστοί όπου ήσαν με τους οσίους τούτους πατέρες, συναγωνίζονται και αυτοί την καλήν άμιλλαν· και αφού όλα τα πράγματα του κόσμου λογάρισαν ως μάταια, αφήνοντας πλούτον, γένος, περιουσίαν, μαζί με τον μαθητή τους Ιωάννη, τον προσμονάριο και πρεσβύτερο της Μονής της Υπεραγίας Θεοτόκου της Παλλουρκωτίσης, έφθασαν σ' αυτό το μοναστήρι, ψάλλοντας κι αυτοί σύμφωνα με το του Δαυΐδ: «ως επιποθεί η έλαφος επί τας πηγάς των υδάτων, ούτως επιποθεί η ψυχή ημών προς σε ο Θεός». Βλέποντάς τους οι όσιοι πατέρες μας χάρηκαν υπερβολικά λέγοντας: «Δόξα ανήκει στον Θεό μας που έτσι ευδόκησε να γίνει και που όλα οικονομεί προς το συμφέρον μας και όλους μας οδηγεί σε ενότητα, διότι σ' αυτόν ανήκει κάθε έπανος». Έτσι, ευχαριστώντας και αποδίδοντας μεταξύ τους τον εν Χριστώ ασπασμόν οι γέροντες, έμεναν και αυτοί σ' εκείνο το μοναστήρι, στο οποίο ο Θεός κατ' οικονομίαν όλους εμάζεψε. Οι δε όσιοι πατέρες μας, κείροντας και τούτους με την χάρη του Παναγίου Πνεύματος, τον μεν πανθαύμαστον Μιχαήλ μετωνόμασαν Μακάριον, τον αυτάδελφόν του Θεόδωρον Θεοδώρητον, τον δε μαθητήν τους Ιωάννην Ιλαρίωνα.

Όλοι δε αυτοί, όπως προείπαμε, έμεναν σ' αυτό το μοναστήρι και μαζί τους παρέμενε και ο καλός Γερόντιος μοναχός, εξυπηρετώντας καλώς τους οσίους τούτους άνδρες στις ανάγκες τους αδιάκοπα, μέχρι και τον άριστο αγώνα του μαρτυρίου. Και έβλεπες γέροντες να διαλάμπουν στην πράξη και στην θεωρία, «τω πνεύματι ζέοντας και τω Κυρίω δουλεύοντας»· η ψαλμωδία τους να είναι ακατάπαυστη και η στάση τους στην προσευχή ολονύκτια, το εργόχειρο διαρκώς στα χέρια και οι ψαλμοί στο στόμα· λόγος αργός εθεωρείτο βδελυκτός από αυτούς, για φροντίδα πραγμάτων εκείνοι δεν εμελετούσαν, ούτε ετήσια εισοδήματα μετρούσαν και αποθήκευαν· δεν επινοούσαν βαριές και κοπιαστικές εργασίες που θα εξασφάλιζαν την ζωή τους, ούτε μεριμνούσαν για το πώς να μη στερηθούν αυτά κατά την αύριον, αλλά πιστεύοντας στο αψευδές στόμα του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, προτιμούσαν να μη μεριμνούν, να ζουν με αυτάρκεια έχοντας κάποιες ελάχιστες απαραίτητες φροντίδες, αναθέτοντας τα πάντα στον Θεό. Ένα δε όλοι αυτοί επεδίωκαν, να νεκρωθούν στο σώμα, καθώς μια φορά και για πάντα απέθαναν για τον κόσμο και δεν υπήρχαν γι' αυτόν, και με τον Χριστό να ζουν και να ονομάζονται. Αυτή ήταν η δική τους φροντίδα, την οποίαν καλώς εφύλατταν.

Επειδή όμως δεν είναι δυνατόν να κρυφθεί πόλη που βρίσκεται επάνω σε όρος, ούτε ο λύχνος πρέπει να κρύπτεται κάτω από το αγγείο που ονομάζεται μώδιος, έτσι ούτε και τα καλά αυτών έργα φημιζόμενα δέφυγαν την προσοχή, αλλά ακόμη περισσότερο η καλή τους φήμη επεκτενόταν, όχι μόνο στους ανθρώπους της δικής μας φυλής, αλλά και στους λατίνους. Ο δε μισόκαλος ο οποίος πάντοτε φθονεί το γένος μας, μη υποφέροντας να βλέπει τον εαυτό του να πατάται από τέτοιους αγίους άνδρες, εξήγειρε κάποιον ζηλωτήν και όργανον κακίας που ωνομαζόταν Ανδρέας, λατίνον κατά το γένος, τον οποίον οι ομογενείς του συνήθιζαν να καλούν Κήρυκα. Τούτον ο διάβολος γεμίζοντάς τον με ζήλο κακίας, όπως τον Σίμωνα τον μάγον εναντίον των κορυφαίων Πέτρου και Παύλου, βράζοντας από το φθόνο και τον θυμό και παίρνοντας μαζί του και έναν από τους ομοίους του στα φρονήματα και στους τρόπους, Ηλιέρμον ονομαζόμενον, ανεβαίνουν στο όρος της Καντάρας. Φθάνοντας στο μοναστήρι όπου ήσαν οι άγιοι αυτοί εσήλθαν μέσα στον ναό, εκάθισαν και οι δύο και αφού τους χαιρέτησαν, απέδωκαν και οι άγιοι πατέρες προς αυτούς την αρμόζουσα τιμή. Ο δε Ανδρέας ενδυόμενος την πανουργία, είπε προς αυτούς: «Από πού και πότε και με ποιο τρόπο κατοικήσατε σ' αυτό το μοναστήρι;». Αυτοί απάντησαν: «Από πού είμαστε δεν είναι αναγκαίο να το αναφέρουμε· χάριν ωφελείας ήλθαμε εδώ και τυγχάνουμε συγκοινωνοί και υπέρμαχοι της ορθοδόξου πίστεως». Εκείνος τότε άρχισε να τους ρωτά από το άγιο ευαγγέλιο και τον απόστολο, οι δε πατέρες τα διασάφησαν όλα καλά. Αυτός, αφού άκουσε τις αποκρίσεις τους και είδε ότι τα ερμήνευσαν όλα σοφά, λέγει προς αυτούς: «Πώς τελείτε τις ιερές μυσταγωγίες;». Οι δε πατέρες αντείπαν: «Όπως μας παρέδωσαν εκείνοι οι οποίοι από την αρχή είδαν τα γεγονότα με τα ίδια τους τα μάτια, οι κήρυκες του Θεού Λόγου και μετά από αυτούς οι άγιες και οικουμενικές σύνοδοι των αγίων και θεοφόρων πατέρων, άρτον ένζυμον, όπως και ο του Θεού Πατρός Λόγος κατά τον Μυστικόν Δείπνο, «λαβών άρτον και κλάσας έδωκε τοις αγίοις αυτού μαθηταίς και αποστόλοις ειπών· λάβετε φάγετε, τούτό μου εστί το σώμα το υπέρ ημών κλόμενον εις άφεσιν αμαρτιών». Έτσι πιστεύουμε και έτσι ομολογούμε· αυτό που παρελάβαμε, αυτό και σε ανάμνηση εκείνου προσφέρουμε· και με άρτον ένζυμον οφείλουμε όλοι οι ορθόδοξοι χριστιανοί να ιερουργούμε». Ο δε Ανδρέας λέγει προς αυτούς: «Για μας τους λατίνους που τελούμε την ιερά μυσταγωγία με άζυμο, τι λέτε εσείς;». Αυτοί με σταθερό φρόνημα και γενναία γνώμη ανταποκρίθηκαν: «Όπως και προηγουμένως σου είπαμε, το ίδιο και τώρα επαναλαμβάνουμε· ότι ο Λόγος του Θεού που είναι η όντως ζωή και θα υπάρχει στους αιώνες, κατά τον Μυστικό Δείπνο παίρνοντας άρτον ένζυμο, έμψυχο, τέλειο, άγιο, καθώς τότε δεν ήταν δυνατόν να βρεθεί άζυμο, τούτο

ποιείτε εις την εμὴν ἀνάμνησιν», εἶπε, ἀρα το ἐνζυμο· κι εμεῖς αὐτὸ κρατοῦμε και πιστεύουμε. Ὅσον αφορά δε στο δικὸ σας λατινικὸ φρόνημα και στο ἄζυμο, για το οποιὸ ερωτᾶς, δεν γνωρίζουμε, οὔτε ἀπὸ τους κήρυκες του Χριστοῦ, οὔτε ἀπὸ τις ἁγίες και οἰκουμενικὲς συνόδους το παρελάβαμε. Γί αὐτὸ και ὅσοι τελοῦν τις ιερὲς μυσταγωγίες με ἄζυμο, το προσφέρουν χωρὶς να γνωρίζουν και ξεπέφτουν ἀπὸ την ἀλήθεια, εννοώντας λανθασμένα και παρερμηνεύοντας τις Γραφές, χωρὶς να τις ἐξετάζουν και να ἐκλέγουν το σωστὸ. Εἴν δε και στις Γραφές δεν πιστεύετε, ἀλλὰ μας κατακρίνετε για ἀγνωσία, ὅτι τάχα δεν βλέπουμε ποια εἶναι η ἀλήθεια, ας δοκιμάσει και τους δυο η φωτιά. Αν θέλετε λοιπόν, διαλέξτε ὁποιον ἀπὸ σας γνωρίζετε και θεωρεῖτε δοκιμασμένο και ἱκανὸ γί αὐτὴ την σύγκριση, κι εμεῖς πάλι κατὰ τον ἴδιον τρόπο ὁποιον ἀπὸ τους δικούς μας πιστεύουμε ὅτι εἶναι ἐκλεκτός· ας πάρει στα χέρια του αὐτός που θα ἐπιλεγεί ἀπὸ σας μερίδα ἀπὸ το ἄζυμο το οποιὸ προσφέρετε, ομοίως και ο δικὸς μας μερίδα ἐνζυμη ἀπὸ τον ἄρτο που προσφέρουμε ως θυσία, και καθὼς η φωτιά θα ἔχει αναφθεῖ και θα καίει με σφοδρότητα, ας ἐισέλθουν και οι δυο σ' αὐτήν· και ὁποιος ἀπὸ αὐτούς μείνει ἀπείραχτος και ἐξέλθει χωρὶς καμμία βλάβη, αὐτός ἔχει το ἀνώτερο και αὐτὸν να ἀκολουθήσουμε ὅλο». Αὐτὰ ἔλεγαν οι τρισμακάριοι και θεῖοι πατέρες, ὄχι φουσκωμένοι ἀπὸ πολλή και μάταιη υπερηφάνεια, ἀλλὰ ἀπὸ θεῖο ζήλο μιμούμενοι και σε αὐτὸ τον μεγάλον Ἡλία, ὅπως και στα ἄλλα· ὅπως ἐκεῖνος παλιά, καθὼς ἐπρόσταξε να ρίξουν νερὸ τρεῖς φορές πάνω στα σχισμένα ξύλα, ἐλπίζε στον ὑψιστον Θεὸ ὅτι πρόκειται να θαυματοουργήσει με την φωτιά και δεν ἀπέτυχε της ἐλπίδας, ἔτσι και αὐτοὶ οι οσιώτατοι, ἐπεδὴ αὐτὰ που γίνονται στην ἐποχὴ της χάριτος, ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε, εἶναι μεγαλύτερα και τελειότερα ἀπὸ αὐτὰ της Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἐτσι εἶχαν τα πράγματα μέχρι ἐδῶ. Αὐτὸ λοιπόν που λέχθηκε ἀπὸ τους ἁγίους ἀκούοντας ο ἀγριότερος των θηρίων Ἀνδρέας, ἀφήνοντας την πανουργία ἐστράφηκε προς την σκληρότητα και ἀπειλώντας εἶπε προς αὐτούς: «Ἐπειδὴ με περικφρόνηση προς το δικὸ μας φρόνημα, λέγετε ὅτι το προσφερόμενο σε ἀνάμνηση του Χριστοῦ του ἀληθινοῦ Θεοῦ μας ἄζυμο δεν εἶναι ἄξιο, ἀλλὰ και ὅτι εμεῖς κρατώντας λανθασμένα την παράδοση ἐναντιωνόμαστε σε σας, ἐλάτε ὅλοι ἐσεῖς προς την Λευκωσία για να παρασταθεῖτε στο βῆμα του ἀρχιερέα μας και να δώσετε λόγο για ὅσα κακῶς εἶπατε ἐναντίον μας», δίνοντάς τους κάποια ἡμέρα ως προθεσμία για να παρουσιασθοῦν προς αὐτόν. Αφήνοντάς τους λοιπόν ἀναχώρησε, νικῶμενος ἀπὸ τον θυμὸ και την ντροπή. Αὐτοὶ δε, οι ἀληθινοὶ συνήγοροι της ἀληθινῆς πίστεως, ὅλοι μαζί με ἓνα λόγο φωνάζοντας, «τον ὀρισμὸ σου» εἶπαν, «θα ἀκολουθήσουμε και

υπέρ της ορθοδόξου πίστεως θα αποθάνουμε, ακόμα κι αν μας προξενήσετε μυριάδες θανάτους· έχουμε ακέραιη την ελπίδα, ότι θα ζήσουμε στην ψυχή, εάν υπέρ του ονόματός Του αγωνισθούμε. Αυτά τα σώματα, εγκαρτερώνοντας στις βίαιες τιμωρίες των τυράννων λατίνων, θα ενδυθούν αθανασία στην χωρίς τέλος εκείνη ζωή· διότι δεν λέει ψέματα αυτός που είπε, ``ὅστις με ομολογήσει ἔμπροσθεν των ανθρώπων, καγὼ ομολογήσω αὐτὸν ἐνώπιον του πατρὸς μου του ἐν οὐρανοῖς``».

Ευθύς με τον λόγο οι εργάτες του νοητοῦ ἀμπελώνα χτυποῦν το ξύλο και αφού μαζεύθηκαν ὅλοι στον ναό της Υπεραγίας Θεοτόκου, ἔκαμαν ολονύκτια υμνωδία και τέλεσαν την Θεία Λειτουργία, ὅπου μετέλαβαν καθένας ἀπὸ αὐτοὺς τα ἀχραντα και ζωοποιὰ μυστήρια και σαν με ἓνα στόμα ἰκέτευσαν τον Θεὸ λέγοντας: «Θεέ των πατέρων μας και Κύριε του ἐλέους, συ που δημιούργησες τα πάντα με τον λόγο σου και με την σοφία σου ἐπλάσες τον ἄνθρωπο, για να εἶναι κύριος ὅλων των δημιουργημάτων σου και να κυβερνά τον κόσμον σου με οσιότητα και δικαιοσύνη, δώσε σε μας τους ἀναξίους δούλους σου σταθερὸ και ἀπαρασάλευτο τον σκοπὸ, καθὼς ὅλοι μαζί τα ὀρθὰ φρονούμε και πιστεύουμε, να αγωνισθούμε υπέρ της ἀληθινῆς πίστεως και να αποθάνουμε προς δόξα δική σου και του μονογενοῦς σου Υἱοῦ και του Παναγίου και ζωοποιοῦ σου Πνεύματος, τώρα και πάντοτε και στους αἰῶνες των αἰώνων». Και ὅταν με το ἀμὴν ολοκλήρωσαν την ευχή ἐξήλθαν ὅλοι ἀπὸ τον ναό, και τακτοποιώντας ἀρίστα τα της Μονῆς, κατέφθασαν στη Λευκωσία, στην ἐκεῖ ευρισκομένη σεβασμία Μονή την καλουμένη του ἁγίου Γεωργίου του Λάμποντος, δηλαδή των Μαγγάνων. Και ἐβλεπες ὅλους τους δικούς μας γένους τους ορθοδόξους χριστιανούς να προσέρχονται κατὰ πλήθη για να δουν αὐτοὺς τους οσίους ἄνδρες, να ζητοῦν να ἀξιωθὺν της ευχῆς τους, προσδοκώντας να δουν και την ἐκβαση των γεγονότων, μακαρίζοντάς τους και κατὰ κάποιον τρόπο προετοιμάζοντάς τους προς τους ἀγῶνες που τους περιμένουν.

Καθὼς ἡ φήμη των γεγονότων αὐτῶν προήλθε σ' ὅλο το νησί, ἐφθασε και στην Μονή του Μαχαρά και ἀκούσθηκε και ἐκεῖ. Μερικοὶ δε των ἐκεῖ μοναχῶν βάζοντας τον ἴδιον σκοπὸ, ἐκ των οποίων ὁ ἓνας ονομαζόταν Γρηγόριος και ὁ ἄλλος Ἰγνάτιος, Κύπριοι στο γένος, τέκνα ευγενῶν και πιστῶν γονέων, αφού ἀποχαιρέτησαν τους ἐκεῖ μοναχοὺς, φλεγόμενοι κι αὐτοὶ οἱ μακαριώτατοι ἀπὸ θεῖο ζήλο, ἐξήλθαν ἀπὸ την Μονή και πορεύονταν προς τους οσίους πατέρες μας. Βαδίζοντας δε κατὰ τον δρόμον ἐπαλλαν, και ὁ μεν ἓνας ευχαριστώντας ἔλεγε: «τα διαβήματά μου κατεύθυνον κατὰ το λόγιόν σου και μη κατακυριεύσάτω μου πάσα ἀνομία», ἐνὼ ὁ ἄλλος ἔλεγε: «πληρωθῆτω το στόμα μου ἀνέσεως, Κύριε, ὅπως ὑμνήσω την δόξαν

σου όλην την ημέραν, την μεγαλοπρέπειάν σου». Όταν λοιπόν πλησίασαν στην Μονή του αγίου Γεωργίου του Λάμποντος, τρέχοντας έπεσαν κάτω στο έδαφος και ζητούσαν να αξιωθούν της ευχής και ευλογίας των οσίων εκείνων πατέρων, ικετεύοντας να παραμείνουν μαζί τους και στην ζωή και στον θάνατο και να ενισχυθούν από αυτούς στον αγώνα που πρόκειται να έλθει και να συγκαταριθμηθούν στην θεία τους συνοδεία. Αυτοί δε οι τίμιοι γέροντες και κήρυκες της αληθείας τους εδέχθηκαν με περισσή χαρά και έτσι συναθροίσθηκε το ιερό αυτό σύνταγμα από δεκατρείς αγίους πατέρες.

Ο Ανδρέας, μαθαίνοντας για τον ερχομό των οσίων ανδρών, τα ανέφερε όλα με συντομία στον αρχιερέα τους Στόργγο. Αυτός χωρίς χρονοτριβή συνάθροισε γρήγορα όλο τον λαό που εξουσίαζε από αρχιερείς, ιερείς, γραμματείς και τα κατώτερα μέλη της Εκκλησίας τους. Όταν παρατάχθηκε το γένος των λατίνων και τοποθετήθηκαν στις θέσεις τους και πλήθος κοινού λαού συναθροίσθηκε σ' αυτή την τυραννική εξέταση, προσκαλεί και τους οσίους. Αυτοί τότε αμέσως ξεκίνησαν, πορευόμενοι δε καθ' οδόν έψαλλαν: «μακάριοι οι άμωμοι εν οδώ, οι πορευόμενοι εν νόμω Κυρίου» και τα υπόλοιπα του ψαλμού. Πρώτος από αυτούς στην ευχή των ψαλμών ήταν ο παναγώτατος Κόνων μαζί με τον θαυμαστό Ιωάννη, μέχρι και που παραστάθηκαν στην αυλή του αρχιερέα των λατίνων, ο οποίος τους είπε: «Πέστε μου, ώ μοναχοί, είναι αλήθεια αυτά που λέχθηκαν για σας από τον μαΐστορα Ανδρέα, ότι δηλαδή λέτε πως, όσοι προσφέρουν άζυμα βρίσκονται μέσα στον βόθρο της απωλείας ως πλανημένοι, νομοθετώντας, κακώς, πράγματα αντίθετα της αληθείας;». Και οι τίμιοι γέροντες σαν με ένα στόμα αποκρίθηκαν και είπαν με δυνατή φωνή: «Εμείς έτσι λέμε, ότι όσοι μεταλαμβάνουν τα άζυμα, ξεπέφτουν από την αλήθεια και δογματίζουν αντίθετα προς το άγιο Ευαγγέλιο και τις θείες Γραφές και τις άγιες συνόδους, και είναι πλανημένοι, όχι μόνο οι ζώντες, αλλά και αυτοί που έχουν πεθάνει». Ακούοντας αυτούς τους λόγους ο αρχιερέας των λατίνων, κατελήφθηκε από ακατάσχετο θυμό και δέταξε να ριφθούν όλοι στην φυλακή, θέλοντας με την φυλάκιση να τους αναγκάσει να υπακούσουν, εάν δε τους βρει σκληρότερους και αμεταθέτους στην γνώμη, να τους θανατώσει με σκληρό θάνατο. Τότε οι δήμιοι σύροντάς τους με βία και άλλους μεν δέρνοντας, άλλους σπρώχνοντας χωρίς μέτρο, άλλους χτυπώντας ατιμωτικά με τα δόρατά τους και άλλους τραβώντας και μαδώντας τα γένια τους και με λόγους απρεπείς βρίζοντάς τους, αποκαλώντας τους σκύλλους και «πατερίνους» και άλλα παρόμοια ασεβή λόγια, τους έρξαν στην φυλακή.

Τέτοια λοιπόν πράττοντας σ' αυτούς, φόβος και τρόμος ήλθε σε όλους τους Ρωμαίους που κατοικούσαν σ' αυτή τη νήσο και υψώνοντας τα χέρια προς τον ουρανό έλεγαν με δάκρυα: «Ρίψε, Κύριε, σπλαγχνικό το βλέμμα σου εξ ουρανού, και ίδε και επίσκεψαι την άμπελον αυτήν και επανάφερε την στην προηγουμένην ασφάλειαν και καρποφορίαν, αυτήν την οποίαν εφύτευσεν η δεξιά σου και η οποία για το δικό σου όνομα επέλεξε να αποθάνει. Κοίταξε την ταλαιπωρία και την θλίψη μας· όλους μας κατεξουσίασαν τα αιμοβόρα αυτά θηρία και σαν λιοντάρια βρυχώνται. Αλλά αυτούς τους εκλεκτούς σου, Κύριε, και δικούς μας πατέρες, οι οποίοι παρέδωκαν τους εαυτούς τους για να αποθάνουν υπέρ της αληθείας και να αντισταθούν τους πονηρούς άρχοντές μας και τυράννους, ρίψε σπλαγχνικό βλέμμα σ' αυτούς και δώσε τους ισχύ και δύναμη κατά των αντιπάλων, ώστε εξ απίας τους να δοξασθεί το όνομά σου το άγιο και οι ορθόδοξοι να μιλούν ελεύθερα και με παρρησία και το ταπεινωμένο και υπόδουλο ποιμνίό σου να ανυψωθεί και ενισχυθεί». Αυτοί όμως οι υπηρέτες της κακίας βλέποντας την αντίσταση των τιμίων τούτων γερόντων, τι δεν έλεγαν, τι δεν έπρατταν, ποιο από τα παράδοξα δεν τους απηύθυναν; Ενώ ταυτόχρονα δαγκώνονταν τρίζοντας τα δόντια τους.

Αφού λοιπόν ρίφθηκαν στην φυλακή και με σδερένιες αλυσίδες ασφαλίσθηκαν τα πόδια τους, στράφηκαν στην προσευχή λέγοντας: «Θεέ και Κύριε, συ που καταξίωσες εμάς τους δούλους σου να πάθουμε αυτά υπέρ της ορθοδόξου πίστεως, αξίωσε και ενίσχυσέ μας και στην συνέχεια να πορευθούμε ευθέως προς τα δικαιώματά σου και να μην υποκύψουμε στα βάσανα, αλλά ένωσέ μας όλους σε ένα και στο φρόνημα και στα παθήματα, διότι είσαι άγιος εις τους αιώνας».

Παρέμεναν λοιπόν στην φοβερή αυτή φυλακή υπομένοντας κάθε κακοπάθεια οι καρτερικώτατοι αυτοί άγιοι πατέρες εξ απίας της δυσωδίας, της ταλαιπωρίας και των υπολοίπων θλίψεων, ευχαριστώντας τον Θεό, σχεδόν ένα χρόνο, τρεφόμενοι με ψωμί και νερό. Έβλεπες τότε το δεσμοκτήριο εκείνο να είναι εργαστήριο μάλλον ολονυκτίου δεήσεως και άκρας ασκήσεως και αρίστης πολιτείας και ακαταπαύστου ψαλμωδίας των αρίστων εκείνων ανδρών. Ευχαριστώντας τον πολυέλεο Θεό και Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν, καθένας από αυτούς χρησιμοποιούσε τα ανάλογα λόγια του ψαλμωδού. Έτσι, ο αρχηγός όλων στις ευχές και στις αποκρίσεις αυτής της θείας εκλογής Ιωάννης, έλεγε: «και γαρ εκάθισαν άρχοντες και κατ' εμού κατελάλουν, ο δε δούλός σου ηδολέσχει εν τοις δικαιώμασί σου». Ο ηγιασμένος Κόνων έλεγε: «επεπόθησεν η ψυχή μου του επιθυμήσαι τα κρίματά σου εν παντί καιρώ». Ο καθарός στην καρδιά Ιερεμίας έλεγε: «παρανόμους εμίσησα, τον δε νόμον σου

ηγάπησα, βοηθός μου και αντιλήπτωρ μου ει συ, εις τους λόγους σου επήλπισα». Ο φωτισμένος στο πνεύμα Μάρκος έλεγε: «εκκλίνετε απ' εμού πονηρευόμενοι και εξερευνήσω τας εντολάς του Θεού μου». Ο κήρυκας της αληθείας Κύριλλος έλεγε: «οδόν αληθείας ηρετισάμην, τα κρίματά σου ουκ επελαθόμην». Ο θαυμαστός Θεόκτιστος έλεγε: «βοήθησόν μοι, Κύριε, και σωθήσομαι και μελετήσω εν τοις δικαίωμάσι σου δια παντός». Ο ταπεινός σε όλα Βαρνάβας έλεγε ευχαριστώντας: «εταπενώθην έως σφόδρα, Κύριε, ζήσόν με κατά τον λόγον σου και αποθανούμαι εν τη αληθεία σου». Ο κατά πάντα καλός και στο όνομα και στην πράξη Μάξιμος έλεγε: «και ελάλουν εν τοις μαρτυρίοις σου εναντίον βασιλέων και τυράννων αρχιερέων και ουκ ησυχνόμην». Ο γνωστός στον Θεό Θεόγνωστος έλεγε ευχαριστώντας: «και εμελέτων εν ταις εντολαίς σου, ας ηγάπησα σφόδρα, και ήρα τας χείράς μου προς τας εντολάς σου, ας ηγάπησα, και ηδολέσχουν εν τοις δικαίωμάσι σου». Ο θείος Ιωσήφ έλεγε: «υπερήφανοι παρηνόμουν έως σφόδρα, από δε του νόμου σου ουκ εξέκλινα». Ο Γεννάδιος, που από αυτή την γέννησή του αφιερώθηκε στον Κύριο, ευχαριστώντας έλεγε: «η ψυχή μου εν ταις χερσί σου δια παντός και του νόμου σου ουκ επελαθόμην». Ο Γεράσιμος, που πρόσφερε τον εαυτό του βραβείο²² τίμιο στον Θεόν έλεγε: «παρανόμους εμίσησα, τον δε νόμον σου ηγάπησα, βοηθός μου και αντιλήπτωρ μου ει συ, εις τους λόγους σου επήλπισα». Ο Γερμανός, ωσάν κάποιο θεόπεμπτο δώρο,²⁴ χρησιμοποιώντας και αυτός τα λόγια του Δαυίδ, έλεγε με ευγνωμοσύνη: «μέτοχος εγώ ειμι πάντων των φοβουμένων σε και των φυλασσόντων τας εντολάς σου».

Αφού λοιπόν συμπληρώθηκε το διάστημα εκείνο του ενός έτους, οδηγήθηκαν πάλι για δεύτερη εξέταση προς τον αρχιεπίσκοπο των λατίνων, ο οποίος τους είπε: «Ακόμη παραμένετε στην προηγούμενη αγνωσία σας, ή, με το πέρασμα του καιρού διδασκόμενοι, μεταμεληθήκατε και απωθήσατε τα αποτρόπαια που λέγατε;». Αυτοί δε οι γενναίοι και της αληθείας κήρυκες σαν από ένα σύνθημα φώναξαν: «Να μη δώσει ο Κύριος να κρύψουμε την αλήθεια και να φανερώσουμε το ψεύδος». Και προς τον αρχιερέα είπαν: «Ας είναι γνωστό σε σένα, δέσποτα, πως ό,τι είπαμε, το ίδιο πάλιν κηρύσσουμε και λέγουμε και δεν θα παύσουμε να λέμε, ότι αυτοί που μεταλαμβάνουν άζυμα είναι μέτοχοι της απωλείας». Έτσι και πάλιν τους παρέδωσε για να κρατούνται στην φυλακή με ασφάλεια από τους δημίους.

Μετά από τρία χρόνια ο αρχιεπίσκοπος, θέλοντας να αναχωρήσει για τα με' ρη της ανατολής για κάποιες δουλειές του, έστησε ξανά τους πατέρες σε τρίτη εξέταση, ώστε με την τριπλήν ερώτηση να μάθει τη σταθερότητά τους και να βεβαιωθεί για τα

πραγματικά τους φρονήματα, και να καταστήσει αυτά γνωστά στον λεγόμενο πατριάρχη των λατίνων στα Ιεροσόλυμα. Λέγει τότε προς αυτούς: «Πέστε μου, μοναχοί, τι σκεφθήκατε για το άζυμο; Είναι σώμα Χριστού του αληθινού Θεού ή όχι;». Αυτοί δε με μια φωνή θαρραλέα φώναξαν: «Μη γένοιο, Χριστέ Βασιλεύ, να είναι τέτοιο το άζυμο όπως εσύ λέγεις». Ο αρχιεπίσκοπος τότε γεμίζοντας εκ νέου από θυμό τους παρέδωκε στον Ανδρέα, και εκείνος παραδίδοντάς τους στην φυλακή, παρήγγειλε στον δεσμοφύλακα να τους επιτηρεί με ασφάλεια. Πόσα δε δεινά υπέστησαν στην φυλακή σε όλα αυτά τα τρία χρόνια, ποια γλώσσα μπορεί να εκφράσει; Τους πόνους, τους μόχθους, τις ταλαιπωρίες, τις κακοπάθειες από την πείνα και την δίψα, το ψύχος και την γυμνότητα. Οι δε αδάμαντες στην ψυχή και την πίστη γενναία αυτά υπέφεραν.

Ενώ ευρίσκονταν σ' αυτήν την σκοτεινή και φοβερή φυλακή οι όσιοι τούτοι πατέρες και ομολογητές της αληθείας, ο Θεοδώρητος, αυτός που ήλθε από το Καλόν Όρος και δια του θείου και αγγελικού σχήματος μετωνομάσθηκε Θεόγνωστος, πέφτοντας σε βασανιστική νόσο, μέσα σ' αυτά τα δεσμά παρέθεσε την ψυχή του στον Θεό. Οι δε συναγωνιστές του θείου πατέρες, θρηνώντας αλλά συγχρόνως και ευχαριστήριες ωδές αναπέμποντας, δοξολογούσαν τον Θεό που τα πάντα με σοφία προς το συμφέρον μας οικονομεί. Ο δε Ανδρέας, μαθαίνοντας για την τελείωση του οσίου τούτου πατρός, δέταξε, αφού σύρουν το άγιό του λείψανο δια μέσου της πόλεως, χωρίς οίκτο να το παραδώσουν στην φωτιά· έτσι κι έγινε· όταν ετοίμασαν την φωτιά, και τούτο έκαμαν προς εξευτελισμό δήθεν του γένους μας, σύροντάς το δια της αγοράς το έριψαν σ' αυτήν. Έτσι τελεώθηκε το μαρτύριό του κατά το έτος 1231 στις 5 Απριλίου.

Οι όσιοι πατέρες προγνωρίζοντας την αναχώρησή τους προς τον Θεό, όλους τους αδελφούς που ευρίσκονταν στην φυλακή και δεν είχαν αξιωθεί να λάβουν το αγγελικό σχήμα, τους καταξιώνουν του θείου τούτου σχήματος. Και τον μεν Ματθαίον ωνόμασαν Μάρκον, τον Κλήμεντα Κύριλλον, τον θαυμαστόν Θωμάν Θεόκτιστον, τον Βαρνάβαν Βαρλαάμ, τον Μακάριον από το Καλόν Όρος Μάξιμον, τον Ιλαρίωνα Ιωσήφ, τον Ιγνάτιον Γεννάδιον, τον Γρηγόριον Γεράσιμον και τον Γερόντιον Γερμανόν. Ο Ιωάννης, ο Κόνων και ο Ιερεμίας είχαν αξιωθεί να το λάβουν ενωρίτερα.

Αφού επέρασαν τα τρία χρόνια ο Ανδρέας, νικώμενος από τον πρώτο θυμό, τους έστησε πάλι σε νέα εξέταση και λέγει προς αυτούς: «Ακόμη επιμένετε στην προηγούμενη κακογνωμία λέγοντας, ότι το άζυμο αγιαζόμενο από τον ιερέα δεν είναι

σώμα Χριστού του αληθινού Θεού μας;». Αυτοί δε με ζωηρή φωνή κραύγασαν λέγοντας: «Εμείς έτσι αποκρινόμαστε και για να ακούσουν όλοι οι παρευρισκόμενοι επιβεβαιώνουμε και διαμαρτυρόμαστε και μη αποβλέψετε σε μας τους φτωχούς, και ταπεινούς μοναχούς και περκυρονήσετε την τιμωρία, ούτε την κρίση των πενήτων να λογαριάσετε ως τιποτένια, αλλά παρατηρώντας με προσοχή την αλήθεια αποδώστε με ακρίβεια το δίκαιο, μήπως περκυρωνώντας τους μικρούς τούτους άνδρες θεωρώντας τους ευτελείς, κατακριθείτε από αυτόν που τα πάντα επιβλέπει, τον δίκαιο κριτή και Κύριο μας. Εμείς είμαστε χριστιανοί ορθόδοξοι δούλοι του Θεού του υψίστου, και πιστεύουμε στον Πατέρα, τον Υιό και το Άγιον Πνεύμα, Πατέρα άναρχον, Υιόν συνάναρχον, Πνεύμα συναΐδιον, το εκπορευόμενον από τον Πατέρα και αναπαυόμενο στον Υιόν, την παναγίαν Τριάδα, όπως οι θείοι πατέρες εδογματίσαν στο άγιο σύμβολο. Και στον ένα της αγίας αυτής Τριάδος, τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν, που κατέβηκε από τους ουρανούς και σαρκώθηκε από το Άγιον Πνεύμα και την Παρθένο Μαρία και έγινε άνθρωπος και σταυρώθηκε και τάφηκε και την τρίτη ημέρα αναστήθηκε και αναλήφθηκε στους ουρανούς και κάθισε στα δεξιά του Πατρός και πάλιν θα έλθει με δόξα για να κρίνει ζωντανούς και νεκρούς, του οποίου η βασιλεία δεν έχει τέλος. Πιστεύουμε και στο πανάγιο και παντέλειο σώμα του, το οποίο με τα δικά του χέρια παρέδωσε στους αγίους του μαθητές και αποστόλους λέγοντας: Ὑλάβετε, φάγετε, τούτο μου εστί το σώμα, τούτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, τούτο ἐστὶν ἡ καινὴ διαθήκη. Και αυτοί παρέδωκαν την μίαν και Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ οποία σε ὅλη τὴν οἰκουμένη μετέφερε τὴν ὀρθή δοξασία και πίστη, και αυτή, ὅπως διακηρύττουν τα θεία και ιερὰ ευαγγέλια και ὅλοι οι ἅγιοι, εἶναι το ἐνζυμο, το οποίο και πρόσφεραν για θυσία και μέχρι σήμερα αὐτό εξακολουθούμε φυλάσσοντες και πιστεύουμε και ομολογούμε. Και αν μυρίους θανάτους επικρέετε σε μας, καθόλου δεν θα μας εξασθενήσετε ἀπὸ τὴν στερεὰ αὐτὴ ἀντίσταση και οὐδέποτε θα φανούμε κατώτεροι των πατερικῶν παραδόσεων και των αποστολικῶν διατάξεων και ὅλων των ἁγίων. Και αν κάποιος δεν πιστεύει σ' αὐτὰ οὔτε τα ακολουθεῖ, αὐτός δεν ἀνήκει στους πιστοὺς ὀρθοδόξους ἀλλὰ εἶναι ὀλοφάνερα αἰρετικός, ἐπειδὴ αὐτός που ἔστω και λίγο ἐξέκλινε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως εἶναι αἰρετικός και ὑπόκειται στο ἀνάθεμα των αἰρετικῶν. Ἐάν δε μας ἐρωτᾷ για τὸ ἐνζυμα, εμείς δεν ἤλαμε για να συζητήσουμε μαζί σου γι' αὐτὰ, ἀλλὰ οὔτε καθόλου θελήσαμε να κάνουμε διάλογο με κάποιον σ' αὐτὸν τὸν τόπο, ἀλλὰ μόνο να μεριμνούμε για τὴν δική μας σωτηρία. Ἐπειδὴ ὁμως με τὴν βία μας ἀναγκάζετε να μιλήσουμε, ἰδοὺ λέγομε και αληθινὰ ἀναγγέλλουμε ὅτι δεν θα μιλήσουμε κατὰ το δικὸ μας θέλημα, ἀλλὰ κατὰ τὴν παράδοση των θείων Γραφῶν συνετισθεῖτε λοιπὸν ἀπὸ

τα λόγια μας και από το τι ορίζουν οι θείες Γραφές, μήπως ύστερα ενώ μετανιώσετε υπερβολικά δεν έχετε καμμιάν ωφέλεια. Στην Κανή Διαθήκη ούτε σε μια περίπτωση δεν βρίσκεται, ότι ο Χριστός παρέδωσε το άζυμο, ούτε οι απόστολοι, μη γένοιο. Καθένας επομένως που δεν ομολογεί ότι δεν παραδόθηκε στην Καθολική Εκκλησία το άζυμο, δεν είναι πιστός χριστιανός και θα ευρεθεί κάτω από το ανάθεμα· είναι παραδεκτό πραγματικά, και το διαβεβαιώνουν και οι θείες Γραφές, ότι τα άζυμα είναι των Ιουδαίων και αυτοί που τα μετατρέπουν σε σώμα Χριστού, έτσι ορίζουν οι άγιοι απόστολοι και οι άγιες οικουμενικές σύνοδοι, ότι είναι παράνομοι και έχουν τα φρονήματα των Ιουδαίων και είναι έξω από την ορθόδοξο πίστη και παραβάτες της αληθινής παραδόσεως· αλλά αυτό που μαρτυρείται από τον Χριστό και όλους τους αγίους αληθινό σώμα Χριστού είναι το ένζυμο, το οποίο και εμείς μαρτυρούμε και υπέρ αυτού πάσχουμε και είμαστε έτοιμοι να αποθάνουμε. Εάν όμως δεν το παραδέχεσθε αυτό, ο απόστολος Παύλος λέγει: ἡ ποιότητα του έργου καθενός θα δοκιμασθεί από την φωτιά ὡς, εκείνη την φωτιά, την οποίαν και πριν καιρό εθέσαμε ως σκοπό και δοκιμασία και ο Θεός είναι έτοιμος να μας δείξει από αυτό την αλήθεια. Εάν δε ούτε αυτό θέλετε, αλλά άδικα προτιμήσετε να μας οδηγήσετε στον θάνατο, ο κοινός εκείνος κρητής την δίκαιη κρίση του θα φανερώσει ανάμεσα σε μας και σε σας· αυτό λοιπόν που σκοπεύετε να μας κάνετε, μη διστάζετε να το κάνετε».

Ο δε αγριότερος των θηρίων Ανδρέας, ακούοντας αυτά τα λόγια και βράζοντας υπερβολικά από θυμό, ώρισε και πάλιν να ριχθούν στην φυλακή, ενώ αυτός αναχώρησε γεμάτος ντροπή και θυμό. Περνώντας δε τρεις ημέρες, χωρίς ούτε τροφή να γευθεί, ούτε με ύπνο να αναπαυθεί, αλλά καθημένος σκεπτικός συλλογίζόταν σε ποιο θάνατο να τους οδηγήσει.

Κάποιος δε από τους λατίνους, γνώριμος προς τον μοναχό Γεννάδιο από την Μονή του Μαχαιρά, αφού τον εκάλεσε λέγει προς αυτόν: «Πείστου στις συμβουλές μου και έλα με τη γνώμη του Ανδρέα και ελευθερώνεσαι από την τρομερή αυτή κόλαση· άλλωστε έχεις και πατέρα και μητέρα και αδελφή· και ποιο το όφελος να εγκαταλείψεις αυτούς και να δοκιμάσεις τέτοια βάσανα;». Ο δε γενναίος όντως Γεννάδιος, κοπάζοντάς τον με άγριο βλέμμα, είπε προς αυτόν: «Απομακρύνθου από εμένα, εργάτη της αδικίας, γιατί δεν γνωρίζεις τι λέγεις. Αυτό που σου φαίνεται βάσανο, για μένα είναι ζωή και απόλαυση και ανάπαυση και απία εκείνης της μακαριότητας. Οι δε δικοί μου γονείς και πατέρας και μητέρα και αδελφοί, είναι αυτοί που βρίσκονται μαζί μου, και οι οποίοι διάλεξαν να πεθάνουν για τον Χριστό». Αυτός τότε βλέποντας ότι είναι αμετάπειστος, τον άφησε και έφυγε. Τούτο δε όλον ήταν

απάτη του εχθρού ώστε, όπως κάποτε τον Ιούδα από τον χορό των αποστόλων και τον ένα από τους τεσσαράκοντα μάρτυρες του Χριστού, εξαπατώντας τους τους άρπαξε και τους εστέρησε του θείου φωτός και της γλυκύτητας του παραδείσου, έτσι και σ' αυτόν τον μακάριο θέλησε να εγχύσει τον δόλο· αλλά διαψεύσθηκε ο δειλός και απέτυχε του σκοπού, γιατί ο γενναίος στην πίστη Γεννάδιος με τη χάρη του Χριστού χαρπώθηκε και στηρίχθηκε και φυλάχθηκε, και τον δόλο του δολίου που με δολιότητα δολιεύεται εξέφυγε γενναία, και ευρέθηκε πάλι με την εν Χριστώ αγέλη να συναγωνίζεται την καλήν άμιλλαν.

Αφού ρίφθηκαν, όπως αναφέρθηκε, οι όσιοι πατέρες στην φυλακή και πέρασαν τρεις ημέρες, ο κατάρτος Ανδρέας κάθισε πάλι δημόσια, στην παρουσία του ρήγα του τότε άρχοντα της Κύπρου Ερρή με όλους τους σπαθοφόρους και τους ιππείς και αφού συνάχθηκαν όλα τα μέλη της βουλής, αναγγέλλει ο Ανδρέας στον ρήγα με συντομία όλα τα σχετικά με τους αγίους άνδρες, δείχνοντας σ' αυτόν και όσα εγγράφως ωμολογούσαν και το ότι έμειναν αμετάπειστοι τόσα χρόνια, κατά τα οποία πέζονταν στην φυλακή. Ο δε ρήγας και όλη η τάξη των καβαλλαρίων είπαν προς τον Ανδρέα: «Εσύ χειρίζεσαι και οδηγείς τα δίκαια της Εκκλησίας και ό,τι σου φανεί σωστό πράξε. Σ' εμένα δεν δόθηκαν τα των Εκκλησιών, αλλά τα του δημοσίου». Ο δε υιός της κακίας, ή μάλλον θα λέγαμε της ανομίας, είπε: «Σ' εμάς δεν επιτρέπεται να θανατώσουμε κανένα, αλλά μετά την απόφαση παραπέμπουμε τον υπεύθυνο προς τον δημόσιο άρχοντα για να τον τιμωρήσει». Τότε παρέδωσε τους αγίους προς τον ρήγα υποδεικνύοντας με ποιο θάνατο να τους φονεύσει, λέγοντας: «Επειδή οι μοναχοί αυτοί των Γραικών λένουν ότι το άζυμο δεν δόθηκε από τον Χριστό για να προσφέρεται προς αυτόν, αλλά το ένζυμο, ας απολεσθούν με κακό τρόπο οι κακοί και γί' αυτούς που έτσι βλασφημούν αποφαινόμεστε, αφού πρώτα τους δέσουν τα πόδια να τους σύρουν δια της αγοράς, δηλαδή του ποταμού, ώστε από τις πέτρες του ποταμού να καταξεσχισθούν οι σάρκες τους, έπεπα δε να τους παραδώσουν στην φωτιά».

Αφού λήφθηκε η απόφαση και παρατάχθηκαν οι δήμιοι, οι όσιοι και μακάριοι αυτοί πατέρες, σηκώνοντας τα μάτια στον ουρανό και με μια φωνή ευχαριστώντας έλεγαν: «Κύριε ο Θεός των δυνάμεων, σ' ευχαριστούμε γιατί μας αξίωσες να φανούμε ανώτεροι των καταράτων αυτών λατίνων και να πεθάνουμε για σένα. Οι τρεις παίδες στην κάμνο δοκιμάσθηκαν με την φωτιά, αλλά σ' εκείνους μεν πρόσφερε διπλή την χάρη με το να φανούν ανώτεροι των Χαλδαίων και της φωτιάς, σ' εμάς δε, ανώτερους αναδεικνύοντας από τους λατίνους, δώσε την δύναμη να μη

φανούμε δειλοί μπροστά σ' αυτή την φωτιά, κι όταν σ' αυτήν γίνουμε ολοκαυτώματα, ας μας δεχθείς, καθώς θα έχουμε αποτινάξει κάθε κηλίδα από την ψυχή και θα έχουμε πλυθεί, και καθώς δεν θα έχουμε λυπηθεί αυτή την σάρκα την τιποτένια και πολυβασανισμένη, ας αξιωθούμε της βασιλείας σου της ακωνίου. Δώσε δε και σ' αυτούς που θα χρίονται με τα λείψανά μας και θα μας μνημονεύουν τον άξιο μισθό τους και όλα τα προς σωτηρίαν απήματα».

Έπεπα φθάνοντας, συρόμενοι πάνω στις πέτρες δια μέσου του ποταμού και δεμένοι πίσω από άλογα και ημίονους, όπως μαρτυρείται από τους ντόπιους κατοίκους του τόπου μας, ρίχθηκαν στην φωτιά. Και έτσι ετελειώθηκαν οι καλλίνικοι του Χριστού μάρτυρες και καλά θρέμματα της ποιμνης του, τα γλυκύτατα πρόβατα και κάτοικοι της άνω Σών, οι γενναίοι και νέοι ομολογητές, αυτοί οι οποίοι, αντίθετα μεν προς τους εσχάτους καιρούς του παρόντος αιώνας,²⁸ θαρραλέα δε για λίγο εργάσθηκαν και τέλειον τον μισθόν δέχθηκαν από τον πανάγαθο οικοδεσπότη, και με δύο ο καθένας στεφάνια εστεφανώθηκαν, πρώτα μεν διερχόμενοι δια του ύδατος της κατανύξεως, ύστερα δε από την φωτιά δοκιμαζόμενοι. Και πληρώθηκαν σ' αυτούς τα λόγια του προφήτου Δαυΐδ: «διήλθομεν δια πυρός και ύδατος και εξήγαγες ημάς εις αναψυχήν». Των οποίων της μερίδας είθε να αξιωθούμε, με την χάρη και φιλανθρωπία του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, μαζί με τον οποίο πρέπει δόξα στον Πατέρα και στο πανάγιον και ζωοποιόν και αγαθόν Του Πνεύμα, τώρα και πάντοτε και στους ατελευτήτους αιώνες των αιώνων, αμήν.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η χρονολογία αυτή, δηλαδή 6739 χρόνια, υπολογίζεται από κτίσεως κόσμου. Από της Γεννήσεως του Χριστού ισοδυναμεί με το έτος 1231.
2. Ματθ. θ' 13, Μάρκος β' 17.
3. Ψαλμ. μα' 1.
4. Ρωμ. ιβ' 11.
5. Ματθ. κς' 26, Μάρκ. ιδ' 22, Λουκ. κβ' 19.
6. Λουκ. κβ' 29, Α' Κορ. ια' 25.
7. Ματθ. ι' 32.
8. Ψαλμ. ριη' 133.
9. Ψαλμ. ο' 8.
10. Ψαλμ. ριη' 1.
11. Ψαλμ. ριη' 23.

12. Ψαλμ. ριη΄ 20.
13. Ψαλμ. ριη΄ 113-114.
14. Ψαλμ. ριη΄ 115.
15. Ψαλμ. ριη΄ 30.
16. Ψαλμ. ριη΄ 117.
17. Ψαλμ. ριη΄ 107.
18. Ψαλμ. ριη΄ 46.
19. Ψαλμ. ριη΄ 47-48.
20. Ψαλμ. ριη΄ 51.
21. Ψαλμ. ριη΄ 109.
22. Γέρας= βραβείον, τιμητικόν δῶρον.
23. Ψαλμ. ριη΄ 63.
24. Ἑρμαῖον = δῶρον του Θεοῦ Ερμού.
25. Ψαλμ. ριη΄ 63.
26. Ματθ. κς΄ 26, Μάρκ. ιδ΄ 22, Λουκ. κβ΄ 19, Α΄ Κορ. ια΄ 24-25.
27. Α΄ Κορ. γ΄ 13.
28. Επτά αἰῶνες, κατά τους Πατέρες της Εκκλησίας, εἶναι ἡ περίοδος της παρουσίας ζωῆς, του παρόντος δηλαδή αἰῶνος, ὅγδοος δε αἰῶνας ονομάζεται ἡ μέλλουσα ζωή.
29. Ψαλμ. ξε΄ 12.

Η/Υ επιμέλεια Σοφίας Μερκούρη.